

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Vybrané problémy normativní regulace školství

Michaela Fořtová

Katedra občanské výchovy a filosofie

Vedoucí práce: JUDr. Stanislav Sádovský, PhD., LL.M., MSc

Studijní program: Učitelství pro střední školy – Fj - ZSV

2012

Charles University in Prague

Faculty of Education

Selected questions of normative regulation of the
Czech educational system

Michaela Fořtová

Department of Social Sciences and Philosophy

Supervisor: JUDr. Stanislav Sádovský, PhD., LL.M., MSc

Educational programme: Teaching for secondary schools –
French and Social Sciences

2012

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Vybrané problémy normativní regulace školství* vypracovala pod vedením vedoucího diplomové práce JUDr. Stanislava Sádovského, PhD., LL.M., MSc samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato diplomová práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Datum: 21. června 2012

.....

podpis

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. Stanislavu Sádovskému, PhD., LL.M, MSc za vedení diplomové práce, za jeho trpělivost a odborné rady, kterými přispěl k vypracování této diplomové práce.

Rovněž patří můj dík mé rodině za podporu při studiu a tvorbu potřebného zázemí.

Ráda bych taktéž na tomto místě poděkovala všem lidem, kteří mi jakýmkoliv způsobem usnadnili tvorbu závěrečné práce.

VĚNOVÁNÍ

Tuto diplomovou práci bych chtěla věnovat svému dědečkovi Miroslavu Skoupému, který mě od dětství vždy podporoval při studiu.

NÁZEV:

Vybrané problémy normativní regulace školství

AUTOR:

Michaela Fořtová

KATEDRA:

Katedra občanské výchovy a filosofie

VEDOUCÍ PRÁCE:

JUDr. Stanislav Sádovský, PhD., LL.M., MSc

ABSTRAKT:

Diplomová práce se věnuje problémům normativní regulace v oblasti českého školství.

Nejprve definuje regulaci a její vliv v rámci právní vědy ve formě normativní regulace. Proto práce pracuje s termínem právní norma, s její strukturou a s druhy právních norem. Ukazuje normativní regulaci v praxi, tedy ve vybraných právních předpisech.

Následně provádí klasifikaci normativních nástrojů ve školství, která je provedena na základě rozlišení pramenů práva.

Závěr této diplomové práce je věnován normativní regulaci školství, která je ilustrována vybranými dokumenty. Následně je regulace zhodnocena a jsou navrženy možnosti jejího zlepšení.

KLÍČOVÁ SLOVA:

školství, normotvorba, prameny práva, samospráva, inspekce

TITLE:

Selected questions of normative regulation of the Czech educational system

AUTHOR:

Michaela Fořtová

DEPARTMENT:

Department of Social Sciences and Philosophy

SUPERVISOR:

JUDr. Stanislav Sádovský, PhD., LL.M., MSc

ABSTRACT:

The thesis is devoted to the problems of normative regulation in the sphere of the Czech educational system.

At the very beginning it defines regulation and its influence within the framework of jurisprudence in the form of normative regulation. Therefore the dissertation deals with the term of legal standard, its structure and the types of legal norms. It indicates normative regulation in practice, thus in selected laws.

Thereafter it performs classification of normative instruments in education, which is made on the basis of law sources difference.

The end of this thesis is dedicated to normative regulation of the educational system, which is illustrated by selected documents. Then regulation is evaluated and possibilities of its improvement suggested.

KEYWORDS:

school system, rule-making, law sources, self-government, inspection

OBSAH

ÚVOD.....	10
1 REGULACE A JEJÍ KONKRÉTNÍ VYUŽITÍ.....	12
1.1 PROBLEMATIKA REGULACE OBECNĚ	12
1.2 NORMATIVNÍ REGULACE JAKO FENOMÉN PRÁVNÍ VĚDY	14
1.2.1 Přirozené a pozitivní právo.....	14
1.2.2 Normativní regulace.....	15
1.2.3 Struktura právní normy.....	18
1.2.4 Vznik, zánik a další pojmy týkající se právních norem	20
1.2.5 Působnost právních norem.....	21
1.2.6 Druhy právních norem.....	25
1.3 NORMATIVNÍ REGULACE V PRAXI	30
1.3.1 Právní normy v Ústavě České republiky	30
1.3.2 Vyjádření strukturálních částí právní normy v trestním zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb.).....	32
1.3.3 Vyjádření strukturálních částí právní normy v občanském zákoníku (zákon č. 40/1964 Sb.).....	34
2 KLASIFIKACE NORMATIVNÍCH NÁSTROJŮ VE ŠKOLSTVÍ.....	37
2.1 PRAMENY PRÁVA	37
2.1.1 Prameny subjektivního a objektivního práva.....	37
2.1.2 Prameny práva psaného, nepsaného a obyčejového.....	37
2.1.3 Prameny ve formálním, materiálním a gnozeologickém smyslu	38
2.1.4 Prameny práva dle formálního hlediska	39
2.2 NORMATIVNÍ NÁSTROJE VE ŠKOLSTVÍ.....	43
3 NORMATIVNÍ REGULACE ŠKOLSTVÍ	49
3.1 ÚSTAVA A ZÁKONY REGULUJÍCÍ ŠKOLSTVÍ.....	49
3.1.1 Zákon č. 561/2004 Sb., tj. školský zákon.....	50
3.1.2 Zákon č. 111/1998 Sb., tj. zákon o vysokých školách.....	52
3.2 VYHLÁŠKY A NAŘÍZENÍ.....	55
3.2.1 Vyhláška č. 177/2009 Sb., o bližších podmínkách ukončování vzdělávání ve školách maturitní zkouškou	55

3.2.2	<i>Nařízení vlády České republiky č. 350/1990 Sb., o akreditační komisi</i>	58
3.3	NORMATIVNÍ AKTIVITY SAMOSPRÁVY	59
3.4	INTERNÍ NORMATIVNÍ INSTRUKCE	64
3.4.1	<i>Statut Univerzity Karlovy v Praze a Statut Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze</i>	64
3.4.2	<i>Směrnice pro oborovou praxi studentů 1. ročníku NMgr. studia</i>	65
3.4.3	<i>Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky</i>	66
3.5	APLIKACE VÝSLEDKŮ NORMATIVNÍ REGULACE.....	67
3.5.1	<i>Inspekční zpráva – 1. anglická mateřská škola s.r.o., Olomouc</i>	68
3.5.2	<i>Inspekční zpráva – ZŠ a MŠ Pičín, okres Příbram</i>	69
3.5.3	<i>Inspekční zpráva – 1. Slovanské soukromé gymnázium, Praha 5</i>	71
4	ZÁVĚR	73
5	SEZNAM POUŽITÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ	76
5.1	MONOGRAFIE.....	76
5.2	ELEKTRONICKÉ ZDROJE	77

ÚVOD

Non scholae, sed vitae discimus.

- Neučíme se pro školu, ale pro život.

Seneca

Regulace. Tento termín může být považován za fenomén současnosti. Proces regulace, tj. regulování, je spojován s mnoha odvětvími. Pokud zadáte do internetového vyhledávače pojem regulace, naleznete odkazy na stránky, které jsou velmi odlišné. Regulovat můžeme plyn, data, reklamu, nájemné, finanční trhy, teplotu, otáčky motoru atd. V neposlední řadě je velmi častým spojením regulace společnosti. Jedním z nejvýznamnějších společenských regulátorů je právo.

Téma *Vybrané problémy normativní regulace školství* jsem si zvolila nejen s ohledem na svou předpokládanou budoucí profesi, ale taktéž s ohledem na své zájmy. Jsem ráda, že předmětem této práce je téma, které zahrnuje vliv práva na školství. Každý začínající pedagog, ale i současní učitelé, mají vědět, že právo ve školství nejsou pouze zákony či vyhlášky. Učitelé mají vykonávat své povolání s vědomím pravidel, která je podporují, ale i omezují. A to stejné platí i pro studenty, kteří si mají uvědomovat, jaké povinnosti jsou spojené s jejich postavením, ale taktéž jaká práva z něj vyplývají.

Cílem mé diplomové práce je ilustrace normativní regulace ve školství. Ilustrace bude provedena výběrem některých právních předpisů různé hierarchické úrovně. Tato práce nemá za cíl uvést kompletní výčet všech dokumentů regulujících školství.

První část práce bude věnována obecnému vymezení pojmu regulace a její úlohy ve společnosti. V souvislosti s regulací se zaměřím na termíny norma, motivace, sankce a autoregulace společnosti. Ve vztahu k normativní regulaci provedu rozlišení systému přirozeného a pozitivního práva, vymezím normativní regulaci, normotvornou vůli a její vyjádření autorem. Následně uvedu strukturu

právní normy, proces jejího vzniku, přípravy a zániku, jejich působnost a klasifikace druhů právních norem. Tato kapitola bude zaměřená taktéž prakticky, jelikož bude obsahovat příklady různých druhů norem ve vybraných právních dokumentech České republiky.

Ve druhé části práce se zaměřím na klasifikaci normativních nástrojů. Pro tuto kapitolu budou uvozujícím tématem dělení pramenů práva, s důrazem na prameny práva z formálního hlediska. Klasifikace normativních nástrojů provedu s ohledem na hierarchii školské soustavy, ale taktéž z hlediska uspořádání právních norem.

Třetí a poslední část této práce bude věnována analytické práci s jednotlivými úrovněmi právních předpisů týkajících se resortu školství. Z hlediska hierarchie bude mít kapitola sestupnou tendenci, tzn., že nejprve věnuji pozornost ústavní úrovni, postupně se bude pozornost zaměřovat i na samosprávu ve školství a závěr kapitoly zaměřím směrem na kontrolní činnost ve školství. Snahou v této kapitole bude analyzovat dokumenty různých stupňů českého školství.

V závěru bude prostor na navrnutí možností zlepšení a upravení regulace s ohledem na dané dokumenty.

1 REGULACE A JEJÍ KONKRÉTNÍ VYUŽITÍ

1.1 Problematika regulace obecně

Člověk je zoon politikon. Již Aristotelés označil člověka za tvora společenského. Člověk tedy potřebuje k reprodukci společnost. Společností je míněn další člověk. Jedinec bez dalšího člověka nemůže žít, protože by se nemohl rozmnožovat a zanikl by. Lidské bytí se tedy realizuje ve skupině. Vývojem společnosti se měnila i lidská uskupení. Z tlup se stávaly rody, z rodů kmeny, z kmenů kmenové svazy a z kmenových svazů vznikl stát. S vývojem se taktéž měnily rodové zvyky, vznikala morálka.

Ze společnosti se jejím vývojem stal velmi složitý a strukturovaný systém. Tento systém svou složitostí vyžaduje určení mezí, které je třeba dodržovat, aby mohl systém nejen existovat, ale taktéž fungovat. Společnost se začíná usměrňovat, upravovat a také řídit. Všechny tyto zásahy do společnosti můžeme shrnout pod zaštiťující pojem regulace. Pojem regulace byl odvozen z latinského slova regula vyjadřující pravítko či pravidlo. Z tohoto překladu je možné vyvodit, že pravidly se dosahuje jisté regulace. Do společnosti se tímto způsobem vnáší řád. Regulaci je však taktéž možné chápat jako formu „překonání neuspořádaného stavu“¹ společnosti. Regulací směřujeme k dosažení předem definovaného stavu, který je pro společnost vhodný a který je odlišný od současného stavu společnosti.

Jeví se nutné nyní s regulací spojit pojem norma. Norma představuje prostředek nebo také nástroj regulace. Za velmi přesnou definici norem je možné považovat definici Jaroslava Krechta, který uvádí, že normy představují „regulátory lidského chování“². Proto pokud se hovoří o společenské regulaci, pak se tím myslí regulace normativní, která je uskutečňována společenskými normativními systémy. Společnost je nutné regulovat v případě, že dochází ke konfliktní situaci, ale velmi často je regulace chápána jako předcházení (prevence) konfliktů ve společnosti. Regulaci společnosti realizuje více typů systémů. Ve společnosti proto vystupují

---

¹ Viz KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1995, s. 39. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 80-7179-028-1.

² Viz KRECHT, Jaroslav. *Normativní regulace*. 1. vyd. Praha: Ediční středisko Právnícké fakulty Univerzity Karlovy, 1996, s. 5. Prameny a nové proudy právní vědy, č. 20. ISBN 80-858-8910-2.

systemy, jako jsou právo, morálka, spravedlnost, právní vědomí, pravidla slušnosti a zdvořilosti a v neposlední řadě taktěž pravidla náboženská. Je tedy možné konstatovat, při regulaci dochází k „působení jednoho systému (regulujícího, řídicího) na jiný systém (regulovaný, řízený)“³. V tomto případě je společnost systém, na který se působí. Normativní systémy společnosti dávají společenské normy. Hovoříme-li o normách, pak jsou jimi vydané příkazy, zákazy a taktěž dovolení. V této souvislosti vychází na povrch pojem regulátor. Regulátorem je míněn „usměrňovatel či upravovatel“⁴ společenského chování. Regulátorem může být člověk, ale taktěž automatické zařízení.

S regulací je velmi často spojována psychologická motivace. Psychologická motivace působí na své adresáty prostřednictvím regulačních nástrojů, kterými mohou být právo, „výchova, školení, reklama, pronášení výzev a proklamací“⁵. Chování adresátů norem je upraveno cíleným „útokem“ na jejich smýšlení a psychiku. „Normativní regulace je předmětem všeoborového výzkumu, v němž se uplatňují poznatky vědy o řízení, právní vědy, psychologie, logiky a dalších.“⁶

Jak již bylo výše konstatováno, společnost je ovlivňována pravidly, avšak je též nutné zdůraznit, že regulace probíhá formou různých omezení. Proto pokud hovoříme o normách, pak také hovoříme o sankcích jako součástech norem. Sankcí je myšlen postih pro toho, kdo nesplní obsah normy, např. že se bude chovat proti přikázání desatera. Je zřejmé, že sankce velmi záleží na druhu normy regulující společnost, protože jinak bude vypadat sankce právní a jinak sankce morální. Mezi sankce norem společenských či norem mravních můžeme zařadit například veřejné odsouzení či veřejný bojkot. Sankcí je i posmrtný trest, který nepochybně patří do náboženských norem.

---

³ Viz KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1995, s. 40. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 80-7179-028-1.

⁴ Viz Regulátor. *ABZ slovník cizích slov* [online]. © 2005-2006 [cit. 2012-02-21]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/regulator>.

⁵ Viz KRECHT, Jaroslav. *Normativní regulace*. 1. vyd. Praha: Ediční středisko Právnícké fakulty Univerzity Karlovy, 1996, s. 5. Prameny a nové proudy právní vědy, č. 20. ISBN 80-858-8910-2.

⁶ Tamtéž.

Závěrem této kapitoly se je třeba zmínit o pojmu autoregulace společnosti. Autoregulací jsou míněny „regulativní systémy, které si společnost vytváří sama“⁷. Autoregulace je tedy „schopnost samočinně se přizpůsobit proměnným podmínkám“⁸ či je také možné hovořit o sebeřízení. Společnost sama si vytváří systémy, které jí umožní zachovat si rovnovážný stav. Tato autoregulace je nezbytně nutná pro chod a udržení společnosti jako takové.

1.2 Normativní regulace jako fenomén právní vědy

Z předchozí části vyplývá, že především právo je považováno za hlavní nástroj regulace. Právní normy jsou prostředkem regulace lidského chování. A samozřejmě i u norem právních spatřujeme psychologické působení, jelikož sankce mají na psychiku působit tak, aby adresát normy z obavy, že sankce bude realizována, nechtěl normu porušit. Avšak právním normám a celkově právní regulaci je třeba se věnovat podrobněji od tvorby až po následnou aplikaci.

1.2.1 Přirozené a pozitivní právo

Jeví se, že pro regulaci chování, je třeba rozlišovat, zda je to regulace v rámci systému přirozeného práva či práva pozitivního.

Přirozené právo je systém práva nepsaného. Přirozené právo představuje „reálně existující normativně regulační systém neformální povahy, který ovlivňuje konkrétní chování lidí“⁹. Normy v rámci přirozeného práva nemají jasného autora, protože autorem je dané společenství a adresáty norem jsou členové tohoto společenství. Rovněž sankce jsou v rámci společenství. Jedná se především o odsouzení společenstvím či se může jednat o formu bojkotu. Jelikož jsou normy vydávány v rámci společenství, vznikají přirozeně a nejsou formálně publikovány. I aplikace norem probíhá přirozeně. Jedná se tedy o systém, který udržuje přirozená pravidla chování. Napodobuje lidskou přirozenost. Přirozené právo není regulováno mocenskou složkou, není tady potřeba násilí ani žádný mocenský tlak. Přirozené

⁷ Viz KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1995, s. 27. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 80-7179-028-1.

⁸ Viz Autoregulace. *ABZ slovník cizích slov* [online]. © 2005-2006 [cit. 2012-02-21]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/autoregulace>.

⁹ Viz KRECHT, Jaroslav. *Normativní regulace*. 1. vyd. Praha: Ediční středisko Právnícké fakulty Univerzity Karlovy, 1996, s. 82. *Prameny a nové proudy právní vědy*, č. 20. ISBN 80-858-8910-2.

právo je, podle stoupenců přirozenoprávní teorie vzniku práva, nadřazené systému práva pozitivního.

Jak je zřejmé z předchozího odstavce, pozitivní právní systémy budou založeny na formálním principu. Autorem právních norem je zde stát či samosprávný subjekt. Pozitivní právo má tedy v rámci svého systému nástroje mocenské povahy. V rámci státu jsou to zákonodárné sbory. Aplikaci norem provádí „formálně vytvářené orgány moci výkonné a moci soudní“¹⁰. Závěrem je třeba konstatovat, že normy pozitivního práva by neměly být v rozporu s právem přirozeným.

1.2.2 Normativní regulace

Pokud se hovoří o normativní regulaci obecně, pak jejím úkolem je to, že „normotvůrce vytváří pomocí norem, které vydává, pro jejich adresáty specifické rozhodovací situace, v nichž se musí rozhodnout pro určité chování nebo pro jeho opak“¹¹.

Jak již bylo řečeno, normotvůrce vytváří normy. „Norma ve svém původním, obecném významu je *pravidlo stanovící, že něco má být*.“¹² Velmi často se hovoří o zákonodárci, jemuž „přísluší organizovat aktivity spojené s legislativním procesem, který vyústí ve vydání norem“¹³. Nejčastěji zákonodárce reguluje společnost normami ve formě zákazů a příkazů. Další normativní úpravou ze strany zákonodárce je povolení. Výše byl uveden taktéž termín normativní úprava. S tímto souslovím se pracuje v případě jak vydání, tak i nevydání normy. I nevydání normy totiž vyjadřuje postoj normotvůrce. Normotvůrce normou vyjadřuje svůj zájem regulovat chování. U normotvůrce tedy začíná legislativní proces, který je završen publikováním normy. Regulace chování směřuje k uchování některých hodnot či ochrany statků. Ochrana statků či uchování hodnot představuje účel každé normy, který je vyjádřen normotvornou vůlí. Účel

---

¹⁰ Viz KRECHT, Jaroslav. *Normativní regulace*. 1. vyd. Praha: Ediční středisko Právnické fakulty Univerzity Karlovy, 1996, s. 86. Prameny a nové proudy právní vědy, č. 20. ISBN 80-858-8910-2.

¹¹ Tamtéž, s. 5.

¹² Viz KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1995, s. 147. Právnické učebnice (C.H. Beck). ISBN 80-7179-028-1.

¹³ Viz KRECHT, Jaroslav. *Normativní regulace*. 1. vyd. Praha: Ediční středisko Právnické fakulty Univerzity Karlovy, 1996, s. 9. Prameny a nové proudy právní vědy, č. 20. ISBN 80-858-8910-2.

normy však nemusí být vždy v jejím textu přítomen. Normotvorná vůle je jedním ze dvou prvků normativní úpravy. Druhým prvkem je sankce.

Normotvorná vůle představuje v daném normativním systému tzv. normativní ohnisko. Zákonodárce je velmi často nucen spolupracovat s jinými orgány v rámci tzv. zesilování normativní regulace. Pro to, aby regulace byla účinnější, zákonodárce pověřuje orgány, aby rozpracovaly normy na úrovni nižší právní síly. To je princip zesilování normativní regulace. Vyskytují se totiž zákony, které problematiku upravují detailně. Avšak pokud zákon není dost podrobný, je třeba, aby problematiku podrobněji upravil předpis nižší právní síly.

Zákonodárce musí udržovat normativní tlak, především tím, že vydává, ale také prosazuje normy. Pokud se zákonodárce nachází v jednoduchých normativních systémech, pak autor norem zvládne sám sankcionovat nepřijatelné chování. Ve složitých systémech, kterými jsou systémy právní, je potřeba moc dělit mezi orgány. Stát „vytváří řadu specializovaných orgánů“¹⁴. Zákonodárce, jako normativní ohnisko regulace, zůstává nad všemi orgány. Zákonodárce orgány zmocňuje. Avšak zmocněné orgány vydávají normy jménem zmocnitele čili zákonodárce. Zákonodárce kompetenční normou stanovuje orgánům cíle, kterých mají dosáhnout. Pokud hovoříme o kompetenční normě, pak je třeba zdůraznit, že nepůsobí sama, ale jedná se o spolupůsobení tří druhů aktů. Jsou to akt garanční, aplikační a právě kompetenční. „Kompetenční normy přikazují, event. povolují vydávat při splnění daných podmínek akty určitého druhu a současně vydávání těchto aktů zakazují, jestliže by uvedené podmínky splněny nebyly. Tyto akty označujeme jako akty aplikační.“¹⁵ Velmi často je normativní regulace zesilována tím, že je vydáváno více regulačních aktů. Normotvůrce tím reaguje na konkrétní podmínky a systém se tak stává plastičtější.

Normy jako takové jsou definovány jako volní projevy. O autorovi norem je často hovořeno jako o člověku, který je „způsobilým nositelem normotvorné vůle“¹⁶. Z tohoto pohledu je možné konstatovat, že lze normy považovat za konkrétní pravidla chování. Abstrakce je u nich vyloučena, protože je zakládá

---

¹⁴ Viz KRECHT, Jaroslav. *Normativní regulace*. 1. vyd. Praha: Ediční středisko Právnické fakulty Univerzity Karlovy, 1996, s. 41. Prameny a nové proudy právní vědy, č. 20. ISBN 80-858-8910-2.

¹⁵ Tamtéž, s. 46.

¹⁶ Tamtéž, s. 18.

konkrétní autor. Jak již bylo řečeno, autor znamená pro normativní systém normativní ohnisko. Normativních ohnisek může být více. Je tomu tak ve federativních státech, protože je zde více vlád. Avšak i v unitárních státech může být více ohnisek. Těmito orgány jsou subjekty územní či zájmové samosprávy, které vytvářejí vlastní normativní systémy tím, že v rámci originální působnosti vydávají předpisy.

Pokud jsou tedy právní normy projevem vůle svého autora, pak je třeba se zaměřit na to, „jak tento autor svou vůli projevil a jakých výrazů či konstrukcí použije, má-li v úmyslu založit efektivní regulaci chování těch subjektů, jimž jsou normy adresovány“¹⁷. Vůle je autorem přímo vyslovená nebo vyjádřená konkludentně. Přímo vyslovená vůle je buď formálně vyjádřená právními předpisy, nebo neformálně při zápase o politickou moc pomocí prostředků, které jsou k dispozici. Konkludentně vyjádřená vůle znamená to, „že zákonodárce v jisté situaci mlčí“¹⁸. Pokud některá chování nejsou upravená, tak to také může znamenat, že je normotvůrce upravit nechce. Tak se tedy chování může stát povoleným, avšak může se též jednat o opomenutí, tj. mezery v právu. Rozlišujeme tedy mlčky učiněné povolení, ale také mlčení, které vyjadřuje fakt, že normotvůrce se nemůže k chování vyjádřit, protože je chování mimo jeho sféru zájmu, např. mimo jeho území. Pokud se v systému vyskytují mezery, pak je potřeba je vyplnit. Mělo by být upravené každé chování v dané oblasti. Toto vyplňování probíhá pomocí analogií, např. je možné použít normy použité v obdobných případech.

Dalším velmi důležitým aspektem regulace je adresát normy. Pro adresáta jsou význačné pouze ty normy, které se jej přímo týkají. Zákonodárce formuluje povinnosti či třeba situace a na adresátovi je se rozhodnout, jak se zachová. Vzniká tedy rozhodovací situace. Na adresátovi nyní je se rozhodnout, zda normu poruší a tím se vystaví působení sankce, či bude normy akceptovat, bude je respektovat a tím eliminuje riziko sankce. V takové situaci tedy hraje důležitost tzv. normativní tlak, který ovlivňuje dané rozhodnutí. Normativní tlak je aktem normotvůrce a tento tlak musí být normotvůrcem uměle udržován. Důležité je však upozornit na

---

¹⁷ Viz KRECHT, Jaroslav. *Normativní regulace*. 1. vyd. Praha: Ediční středisko Právnické fakulty Univerzity Karlovy, 1996, s. 58. Prameny a nové proudy právní vědy, č. 20. ISBN 80-858-8910-2.

¹⁸ Tamtéž.

možnost souběžného působení norem nejen právních, ale i mravních či norem, které vznikly výchovou. Působení norem je nejen souběžné, ale taktéž může být nestejnsměrné. Jako sankce je velmi často používána restituce, tedy náprava daného stavu, který byl poškozen. Avšak za sankci může být taktéž považován např. „tělesný trest, omezení osobní svobody, majetkový postih, náhrada škody, propadnutí věci“¹⁹ atd.

Pokud se u normy vyskytuje sankce, pak se jedná o normu perfektní. I když norma obsahuje sankci, pak tato sankce nemusí být vždy aplikována. Mohlo totiž dojít např. k „vyhlášení amnestie, promlčení nastalé uplynutím doby apod.“²⁰. Co se týče sankcí, pak zde fungují i zpětné regulační vazby. V praxi to znamená, že „se zákonodárce dozvídá o regulačním efektu opatření, které přijal“²¹. Z hlediska sankce jsou nejvíce činné správní orgány, včetně orgánů bezpečnostního aparátu, a orgány aparátu justičního.

Sankce tedy představuje újmu, která je pro adresáta nežádoucí. V některých případech je újma pro zákonodárce žádoucím výsledkem, avšak pro adresáta normy důsledky újmy nepředstavují. Může se tedy vyskytnout újma, která není nežádoucí pro všechny adresáty normy. Takto se může stát, že adresátovi újma nehrozí. Velmi často bývá při sankci použit i motivační efekt, kterým je slib jisté výhody. Hovoříme o kombinovaných systémech. Jako příklad můžeme vzít situaci, kdy je jako sankce považováno posmrtné zatracení, ale jako výhoda je posmrtná blaženost. „Prvek slibu výhody však může být využit i v oblasti normativní regulace. Formálně však vystupuje v hypotéze či v dispozici příslušné normy a nikoliv na místě vyhrazeném sankci.“²²

1.2.3 Struktura právní normy

Jestliže byla výše zmíněna perfektní norma, je třeba zaměřit pozornost na strukturu právní normy.

---

¹⁹ Viz KRECHT, Jaroslav. *Normativní regulace*. 1. vyd. Praha: Ediční středisko Právnické fakulty Univerzity Karlovy, 1996, s. 24. Prameny a nové proudy právní vědy, č. 20. ISBN 80-858-8910-2.

²⁰ Tamtéž, s. 15.

²¹ Tamtéž, s. 16.

²² Tamtéž, s. 37.

„Z hlediska kvantitativního byla právní norma případně charakterizována jako nejmenší (molekulární) rozumná část právního řádu, která sice má svou vnitřní strukturu a tím i své vlastní strukturální části, ve vztahu k právnímu řádu jako celku je ale sama částí, a to jeho částí základní (elementární).“²³ Normy tedy představují jakési stavební kameny pro vytvoření právního řádu. Normy znamenají prvek systému práva.

Kvalitativní hledisko určuje, jak je možné odlišit právní normy od jiných pravidel lidského chování. Právní normy se odlišují tím, že jsou obecné, regulativní, právně závazné a vynutitelné státním donucením. Tyto charakteristiky jsou označovány jako materiální znaky právních norem. „Obecností právní normy je jednak obecnost do předmětu právní úpravy, jednak co do subjektu právní normy.“²⁴ Obecný předmět znamená, že norma neřeší konkrétní případ. Obecnost je možné vztáhnout na všechny osoby, na určitou skupinu, ale také na jednu osobu, avšak ta nesmí být konkrétní. „Množina subjektů právní normy však nemůže být prázdná.“²⁵ Regulativnost představuje fakt, že je norma pokládána za společenský regulátor. Je však třeba, aby byl předmět regulovatelný. Právní závaznost vychází ze společenské podstaty a také především z postavení subjektu práva ve státu. Vynutitelnost státní mocí je zejména založena na právní závaznosti právní normy. Již byla výše zdůrazněna zákonem předepsaná publikace normy a samozřejmě i původ normy je důležitý. Normu může vydat pouze oprávněný subjekt. Tyto charakteristiky představují formální znaky právní normy.

„Již bylo uvedeno, že základním rysem právní normativity je její preskriptivní charakter, tj. to, že reguluje určité chování. Způsoby regulace chování nazýváme mody, resp. modalitty normativity.“²⁶ Normativní modalitty rozlišujeme objektivní a subjektivní. Objektivní mody jsou modalitami normativity z hlediska normotvůrce a jsou jimi: zakázáno a přikázáno²⁷, jako tzv. silné modalitty vyjadřující povinnost; a dovoleno, jako tzv. slabá modalita znázorňující oprávnění.

---

²³ Viz KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1995, s. 148. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 80-7179-028-1.

²⁴ Tamtéž, s. 149.

²⁵ Tamtéž, s. 151.

²⁶ Viz GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2000, s. 31. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-864-7301-5.

²⁷ Knapp v publikaci *Teorie práva* uvádí, že se velmi často hovoří jen o těchto dvou modalitách. V jiných případech se uvádějí normativní modalitty tři.

Modalita dovoleno představuje subjektivní právo. Subjektivní mody jsou modalita normativnosti z hlediska recipientů norem. Tyto subjektivní modalita jsou: oprávněno a povinno. Avšak je třeba podotknout, že subjektivní modalita je třeba vždy vztáhnout k modalitám objektivním. V praxi to znamená, že pokud je něco zakázáno, pak dotyčný je povinen se chovat určitým způsobem.

Podmíněná norma, nepodmíněná, imperativní či neimperativní – všechny tyto pojmy jsou závislé na struktuře právních norem. „Tradičně se za skladebné prvky právní normy považují hypotéza, tj. podmiňující skutková část, dispozice, tj. normativní část, která vyjadřuje, co má být, nastane-li hypotéza, a sankce, tj. další normativní část, která vyjadřuje, co má být, nastane-li hypotéza a nebude-li splněna dispozice.“²⁸ Gerloch v *Teorii práva* předkládá, že tradičně se vyskytuje právní norma se strukturou trojčlennou (trichotomickou). Normou podmíněnou perfektní nazýváme normu úplnou.²⁹ V neúplných normách některý ze strukturálních prvků chybí. „Chybět totiž může hypotéza, negace dispozice a sankce. Chybět nemůže dispozice. Ta totiž je sama skutečnou právní normou, tj. příkazem, že něco má být.“³⁰ Proto tedy rozlišujeme nepodmíněné právní normy perfektní, u nichž chybí hypotéza, podmíněné právní normy imperfektní, kde chybí negace dispozice a sankce, a v neposlední řadě nepodmíněné právní normy imperfektní, které obsahují pouze dispozici.

1.2.4 Vznik, zánik a další pojmy týkající se právních norem

Normy vznikají z vůle zákonodárce. Znamená to, že vznik a zánik norem souvisí se vznikem a zánikem vůle zákonodárce. Jedná se o psychologickou vůli, kterou má samozřejmě i stát. V tomto případě však psychologickou vůlí disponuje lidský substrát v rámci státu. Zánik norem tedy úzce souvisí se zánikem vůle regulovat dané chování. To tedy může znamenat i zánik normotvůrce. Jinak je tomu

---

²⁸ Viz KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1995, s. 155. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 80-7179-028-1.

²⁹ Více viz GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2000, s. 38 a násl. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-864-7301-5. a KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1995, s. 154 a násl. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 80-7179-028-1.

³⁰ Viz KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1995, s. 155. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 80-7179-028-1.

například u státu, kde je možný tzv. přesah normy. To znamená, že se například nástupnický stát zaváže k respektování dříve nastolených norem.

Běžným zánikem norem je zrušení čili derogace. Derogace tedy vyjadřuje zrušovací ustanovení. V některých případech je nutné normy rušit. Takovým případem je přímý rozpor normy s ústavou. Stát proto potřebuje vnitřní mechanismus, zvláštní orgány, které disponují pravomocí pro rušení norem. Pokud např. ústavní soud dostane podnět, pak může normu zrušit, jestliže je norma nevyhovující. Avšak můžeme postřehnout i nepřímé zrušení norem. O tom hovoříme v případě, že „zákonodárce přijme novou normu“³¹. Nová norma je v rozporu s předcházející, proto platí: „Jestliže tedy pozdější volní projev nastoupí po dřívějším volním projevu s opačným obsahem, nahradí jej, protože je nemožné, aby dřívější vůle trvala i nadále.“³² Pokud by nedošlo k nahrazení normy, jednalo by se o obdobu principu sporu.

Při přípravě právních předpisů probíhají 2 fáze. V té první se analyzují věcné souvislosti. Z této analýzy poté vyplývají cíle, kterých je třeba dosáhnout vytvořením normy. Pokud jsou formulované cíle, pak je třeba brát ohled na vztahy mezi cíli. V rámci vertikálních cílů jsou stanoveny buď nadřazené, nebo podřazené cíle. Horizontální vztahy představují myšlenku, zda cílem neovlivňujeme jiný cíl. Dále se pak v této fázi tvoří způsoby, jak se dá daných cílů dosáhnout. V druhé fázi „dochází k založení normativní motivace“³³, která je potřebná k dosažení cílů. Poté se již norma vytvoří a je začleněna do právního systému. Nová právní úprava musí být konzistentní s právním řádem, v rámci kterého regulace probíhá. Je možné se tedy setkat s pojmem bezrozpornost právního řádu. Nesmí se zde vyskytovat jak rozpornost logická v rámci právní předpisů, tak rozpornost praxeologická (tzn. rozpor mezi normami sledovanými cíli).

1.2.5 Působnost právních norem

Působností právní normy je míněno, že „jde o vymezení rozsahu realizace a aplikace právní normy jako obecně závazného pravidla chování, uznaného

---

³¹ Viz KRECHT, Jaroslav. *Normativní regulace*. 1. vyd. Praha: Ediční středisko Právnické fakulty Univerzity Karlovy, 1996, s. 73. Prameny a nové proudy právní vědy, č. 20. ISBN 80-858-8910-2.

³² Tamtéž, s. 74.

³³ Tamtéž, s. 123.

a vynucovaného státem (resp. společenstvím států)³⁴. Pro srovnání této definice lze použít stručnější definici Gerlocha: „Působností právní normy se rozumí vymezení rozsahu realizace a aplikace právní normy.“³⁵. Velmi často se hovoří o působnosti zákona. Působnost zákona a působnost právních norem je možné považovat za rovnocenné pojmy, jelikož zákony jsou souborem právních norem.

Věcná působnost právních norem

Věcnou působností je vyjádřena platnost předpisu pro určité skutkové podstaty. „Věcná působnost se týká skutkové charakteristiky případů, které právní norma (jejich souhrn, právní institut) upravuje.“³⁶ Věcná působnost rozlišuje obecné normy, tedy normy s obecnou působností, které upravují větší počet stejných případů. Obecné normy jsou nazývány také jako normy generální. Na druhé straně existují normy speciální, které se vyznačují zvláštní působností. Speciální normy lze charakterizovat jako normy, které „upravují odlišně věcně shodnou problematiku“³⁷. Dá se usoudit, že v praxi jsou do popředí stavěny normy speciální. Toto je velmi časté při výkladu právních norem stejné právní síly.

Časová působnost právních norem

V souvislosti s časovou působností právních norem je třeba podotknout, že je spojena jak s platností právního předpisu, tak s jeho účinností³⁸.

Platnost dané normy souvisí s tím, že je subjektům dána na vědomí. Adresáti se s normou seznámí, a to především proto, že je publikována. „Platností právní normy se rozumí skutečnost, že se stala součástí českého právního řádu.“³⁹ V souvislosti s platností je potřeba se zmínit o pojmu účinnost. „Účinnost právní normy znamená, že z ní jejím adresátům vznikají práva a povinnosti.“⁴⁰ Účinností

---

³⁴ Viz HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství C.H.Beck, 2001, s. 745. ISBN 80-717-9360-4.

³⁵ Viz GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2000, s. 68. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-864-7301-5.

³⁶ Viz HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství C.H.Beck, 2001, s. 746. ISBN 80-717-9360-4.

³⁷ Viz GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2000, s. 69. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-864-7301-5.

³⁸ Velmi často se v souvislosti s časovou působností hovoří pouze o počátku a konci účinnosti právního předpisu.

³⁹ Viz KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1995, s. 163 - 164. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 80-7179-028-1.

⁴⁰ Tamtéž, s. 164.

normy se vyjadřuje fakt, že je norma závazná pro chování určených subjektů. Účinnost může být v předpise buď vyjádření přímo (např. účinnost začíná dnem vyhlášení, konkrétním datem atd.), nebo není vyjádřena. Pokud účinnost vyjádřena není, pak je třeba se řídit tzv. generální klauzulí o účinnost. Ta určuje, že právní normy jsou účinné patnáctým dnem po vyhlášení. Posledním, avšak neméně důležitým pojmem je aplikovatelnost právní normy. „Právní norma může být aplikována od doby, kdy se stala účinnou, a po dobu, kdy je účinnou. Časové rozmezí její aplikovatelnosti je tedy dáno dobou její účinnosti.“⁴¹

Časová působnost je také spojována s legisvakancí lhůtou: „Doba, která plyne mezi dnem platnosti a dnem účinnosti, slouží k tomu, aby se adresáti mohli s právní normou seznámit, aby věděli, jaká oprávnění a jaké povinnosti z ní vyplývají, jaké chování je od nich očekáváno a čeho se mají, nechtějí-li se vystavit sankci, vyvarovat.“⁴²

Dalším významným pojmem v rámci časové působnosti je možnost retroaktivity. Právní norma je retroaktivní v případě, že je zpětně účinná. „Retroaktivita tedy znamená, že se chování subjektu, k němuž došlo v minulosti (v době, kdy platila jiná právní úprava), posuzuje podle aktuálně platné právní úpravy.“⁴³ Podle této úvahy je zřejmé, že retroaktivita není v právu žádoucí.⁴⁴ Avšak v právu České republiky se vyskytuje v trestním právu, ale je třeba zdůraznit, že znamená výhodu v rámci subjektivních práv.

Neméně podstatný prvek představuje i intertemporalita. Intertemporalitu zastupují přechodná ustanovení právního předpisu.

---

⁴¹ Viz KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1995, s. 165. Právní učebnice (C.H. Beck). ISBN 80-7179-028-1.

⁴² Viz SÁDOVSKÝ, Stanislav. *Základy práva: učební text pro studenty FTVS UK*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2003, s. 33. ISBN 80-246-0660-7.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ „Pokládá se za nepřipustnou legislativní techniku, neboť je v rozporu s požadavkem legitimního očekávání a právní jistoty.“ Viz Retroaktivita. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-04]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Retroaktivita>.

Prostorová působnost právních norem

Prostorová působnost právních norem „vychází z teritoriální působnosti orgánů veřejné moci“⁴⁵. Avšak nejedná se o všechny orgány. Jsou to jen ty orgány, které normu vydávají. Jsou to tedy místní, nebo také teritoriální právní normy. Tyto normy vyjadřují území, na kterém je norma platná a tedy účinná. Velmi často je určena míra nad, pod a také mimo území, kde je ještě právní norma platnou. „Použití právní normy mimo území státu, jehož právního řádu je součástí“⁴⁶, upravuje problematika exteritoriality.

Prostorová působnost rozlišuje právní normy s celostátní působností a lokální právní normy. Pokud tedy normy působí na celém území státu, pak se jedná o právní normy univerzální.

Osobní působnost právních norem

Již z názvu vyplývá, že tato působnost určuje osoby, pro které je právní předpis platný. Osobní působnost je „druhovému vymezení právních subjektů v hypotéze právní normy“⁴⁷. Základem je princip rovnosti před zákonem.

„Z osobní působnosti jsou definovány výjimky – důsledkem je poskytnutí imunit a exempcí, tj. vynětí z působnosti právních předpisů či orgánů.“⁴⁸ Imunitu rozlišujeme absolutní a relativní. Absolutní imunitou disponují hlavy státu, diplomatičtí zástupci či členové zákonodárského sboru. Relativní imunita náleží členům zákonodárského sboru např. při trestním stíhání, ale také soudcům ústavního soudu. Pojem exempce představuje „vynětí z působnosti příslušných orgánů“⁴⁹. V praxi to znamená, že existují případy, v rámci kterých rozhoduje o protiprávním jednání jiný orgán, než je obvyklé.

---

⁴⁵ Viz HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství C.H.Beck, 2001, s. 745. ISBN 80-717-9360-4.

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ Viz SÁDOVSKÝ, Stanislav. *Základy práva: učební text pro studenty FTVS UK*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2003, s. 34. ISBN 80-246-0660-7.

⁴⁹ Viz GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2000, s. 72. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-864-7301-5.

1.2.6 Druhy právních norem

Klasifikace právních norem není jednoduchá. Je to zřejmé i z možností, které překládají různí autoři a jejich publikace. V této části se znovu objeví některé druhy norem, o kterých bylo hovořeno výše, avšak zde budou přehledně klasifikovány.

- 1) třídění právních norem podle „předmětu, metody a účelu právní regulace“⁵⁰
  - a) normy soukromoprávní a veřejnoprávní
  - b) normy hmotněprávní a procesní
  - c) normy vnitrostátní a mezinárodní
- 2) třídění právních norem podle právní síly (hierarchie právních norem) - Právní síla zde představuje závazek pro adresáty norem. „Právní síla je vlastnost, která spočívá v relevanci (vztahu) mezi normami, což odpovídá jejich postavení v hierarchii norem.“⁵¹
  - a) právní síla chápána absolutně – Představuje právní normy různé úrovně.
    - i) právní předpisy primární (zákonné)⁵² – Výše postavené normy, mezi které patří ústavní zákony, zákony a zákonná opatření.
    - ii) právní předpisy sekundární (podzákonné) – Právní předpisy slabší, do kterých zařazujeme nařízení vlády, právní předpisy (např. ministerstev, jiných správních orgánů a orgánů územní samosprávy) a vyhlášky zastupitelstev územních samosprávných celků.
    - iii) právní předpisy terciární tvorby – V rámci České republiky nemůže sekundární norma delegovat legislativní pravomoci, proto zde právní normy terciární povahy nefigurují. Zde je potřeba zmínit, že „interní normy nejsou normami právními“⁵³.

---

⁵⁰ Viz GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2000, s. 68. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-864-7301-5.

⁵¹ Tamtéž, s. 50.

⁵² Srv. „V rámci vnitrostátního práva dělíme normy na ústavní, zákonné a podzákonné.“ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2000, s. 51. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-864-7301-5.

⁵³ Viz KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1995, s. 157. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 80-7179-028-1.

- b) právní síla chápána relativně – Zde jsou analyzovány vzájemné vztahy mezi normami. Platí zde pravidlo, že nižší normy nesmí odporovat normám vyšším.⁵⁴
- i) právní předpisy originární (neodvozené, původní) – Do této kategorie je možné zařadit právní předpisy primární a vyhlášky zastupitelstev územních samosprávných celků. Avšak nelze zapomenout ani na zákony, které provádějí ustanovení ústavního zákona.
- ii) právní předpisy derivativní (odvozené, delegované) – Derivativní právní předpisy, „tj. takové, které mohou být vydávány jen na základě právní normy originární“⁵⁵. Jako příklad lze uvést nařízení vlády či právní předpisy ministerstev.
- 3) třídění právních norem z hlediska jejich teritoriálního působení
- a) třídění právních předpisů ve složených státech – Je třeba podotknout, že zde funguje i systém pravomocí. Výlučná pravomoc znamená, že některé pravomoci má pouze federace nebo pouze členský stát.
- i) zákonodárná pravomoc federální (spolková)
- ii) zákonodárná pravomoc členských států (zemí, kantonů, provincií)
- b) třídění právních předpisů v unitárních státech – Jeví se však nutné podotknout, že ačkoliv následně právní předpisy dělíme, tak vždy „platí požadavek souladu lokálních právních předpisů s celostátními právními předpisy“⁵⁶.
- i) celostátní právní předpisy – Tyto předpisy mají celostátní působnost.
- ii) lokální právní předpisy – Jsou vydávány z pravomoci orgánů státní správy nebo orgánů územní samosprávy.
- 4) právní normy podle povahy hypotézy
- a) právní normy obecné
- b) právní normy speciální
- c) právní normy abstraktní – Tyto právní normy se dají označit za obecné.

⁵⁴ Srv. „Norma nižší právní síly nesmí odporovat normě vyšší právní síly; norma může být měněna nebo rušena pouze normou stejné nebo vyšší právní síly.“ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2000, s. 51. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-864-7301-5.

⁵⁵ Viz KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1995, s. 157. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 80-7179-028-1.

⁵⁶ Tamtéž, s. 158.

- d) právní normy kazuistické – Právní normy, které přímo určují případy, ve kterých jsou použitelné.
- 5) právní normy podle povahy dispozice – Tyto právní normy jsou zařazovány do práva soukromého.
- a) právní normy kogentní – „Právní normy kogentní (imperativní, donucující, ius agens) zavazují své adresáty bezvýhradně a musí být na danou skutkovou podstatu aplikovány vždy.“⁵⁷ Jak bylo výše řešeno, jedná se zde o imperativní stanovení regulí chování. Kogentní právní normy jsou přítomné ve veřejném i soukromém právu.
- b) právní normy dispozitivní – „Právní normy dispozitivní (podpurné, supletivní, ius dispositivum) samy o sobě nezavazují nikoho k ničemu, nýbrž ponechávají subjektům práva volnost, aby si danou skutkovou podstatu upravili autonomně.“⁵⁸ Dispozitivní norma nestanoví pravidlo chování vůbec, nebo jej stanoví subsidiárně a adresát si má pravidla stanovit sám. Tyto normy jsou používány jak v právu obchodním, tak i v právu občanském.
- c) právní normy příkazující (permissivní)
- d) právní normy zakazující
- e) právní normy dovolující
- 6) právní normy podle sankce⁵⁹
- a) právní normy perfektní
- b) právní normy imperfektní
- 7) právní normy finální (teleologické) – „Právní norma z hlediska sociologického vždy sleduje určitý účel.“⁶⁰ Normy tedy stanovují výsledek, kterého má být dosaženo. Avšak je zde prostor pro adresátovu vůli. Jsou zde určené cíle, avšak bez toho, aby určily, jak se k nim dostat. Adresátova vůle rozhoduje, jakým způsobem se výsledku dosáhne. Jedná se tedy o normy finální, tj. účelové. Pojem teleologické normy je označení nepřesné. Účelové normy jsou využívány

⁵⁷ Viz KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1995, s. 53 - 54. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 80-7179-028-1.

⁵⁸ Tamtéž, s. 54.

⁵⁹ Normy perfektní a imperfektní jsou popsány výše.

⁶⁰ Viz KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1995, s. 159. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 80-7179-028-1.

v rámci Evropského společenství, resp. EU. Vydávají se zde směrnice, „které stanoví, jaké cíle mají jednotlivé členské státy dosáhnout, tj. jakou právní úpravu mají přijmout, přičemž ponechávají na uvážení jednotlivých států, jakým způsobem to provést“⁶¹.

- 8) právní normy odkazující a blanketové – Právní normy odkazující a blanketové představují propojovací můstky mezi jednotlivými částmi právních norem. „Odkazující právní normy přitom spojují přesně identifikovaná ustanovení právního předpisu, resp. více právních předpisů, naproti tomu blanketové právní normy spojují části právní normy s další její částí obsaženou v jiném právním předpisu, který není v právní normě samé identifikován.“⁶² V rámci tohoto dělení je rozlišován vnitřní odkaz, který znamená ustanovení stejného právního předpisu, a vnější odkaz, který je ustanovením jiného právního předpisu. Blanketové normy bývají nazývány normami „bílými“ či nevyplněnými. Tyto normy neobsahují vlastní pravidlo chování. Avšak představují zmocnění k vydání prováděcího předpisu a bude tedy stanovena vlastní normativní úprava. Blanketovými právními normami mohou být i právní normy zmocňovací (viz dále).
- 9) zmocňovací právní normy – „Zmocňovací právní normy tudíž zakládají pravomoc vydávat podzákoné právní předpisy.“⁶³ V rámci těchto norem se musí objevit, jakému normotvornému orgánu jsou tyto normy určeny a jakého předmětu právní úpravy se týkají. Zmocnění, tedy přenesení zákonodárné pravomoci, se nazývá zákonná delegace. Je třeba však připomenout i pojem subdelegace, který je v České republice nepřipustný. Není možné, aby již delegovaný orgán delegoval pravomoci na další orgán. Delegace smí být používána pouze na základě určení ústavou, ale je třeba vždy brát ohled na úspornost, aby nebyla přetěžována exekutiva, pokud na ní deleguje pravomoci legislativa.
- a) zmocňovací právní normy generální
- b) zmocňovací právní normy konkrétní

⁶¹ Viz GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2000, s. 66. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-864-7301-5.

⁶² Viz KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1995, s. 160. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 80-7179-028-1.

⁶³ Tamtéž.

- 10) dočasné (termínované) právní normy – Právní normy bývají zpravidla neomezené. „Jejich účinnost zaniká derogací, tzn. právní normou pozdější, která je s právní normou dřívější neslučitelná.“⁶⁴ Avšak existují také právní normy dočasné, které jsou na určitou dobu. Je třeba rozlišit konec účinnosti právních norem. Účinnost může skončit přesným termínem, resp. datem, právní skutečností, tzn., že je vydán právní předpis nebo rozhodnutí, anebo v časovém intervalu.
- 11) intertemporální právní normy – Intertemporální právní normy představují přechodná ustanovení.
- 12) kolizní právní normy – „Právní normy, které určují hlediska výběru právního řádu rozhodného pro posouzení vztahů s mezinárodním prvkem, se nazývají kolizní právní normy.“⁶⁵ Jedná se tedy o normy, které určí, jakého právního řádu se má v daném případě použít.
- 13) kompetenční normy – Kompetenční normy byly uvedeny výše, je však potřeba zmínit jejich definici. Kompetenční normy tedy „stanoví kompetence, tj. vymezují rozsah pravomoci a působnosti orgánů veřejné moci“⁶⁶.
- 14) právní normy zavazující a opravňující
- a) právní normy zavazující – Zavazující právní normy vyjadřují povinnost, kterou má adresát normy. Povinnost může být vyjádřena příkazem a zákazem. Je rozlišena norma příkazující a norma zakazující.
  - b) právní normy opravňující – Jak již z názvu vyplývá, tyto právní normy vytvářejí pro adresáta oprávnění.
- 15) doporučující právní normy – Doporučující právní normy jsou označovány za kvazinormy. Tento druh norem nepředstavuje striktní pravidlo, ale spíše doporučené chování, které však není závazné.

Přestože tento výčet druhů právních norem čítá 15 variant, i tak není vyčerpávající. Je tedy nezbytné chápat tento souhrn jako příklad možných dělení.

---

⁶⁴ Viz KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1995, s. 161. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 80-7179-028-1.

⁶⁵ Tamtéž, s. 162.

⁶⁶ Viz GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2000, s. 61. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-864-7301-5.

1.3 Normativní regulace v praxi

Do této chvíle byla tato práce pouze teoretická, ale je zřejmé, že normy se ve společnosti a i v právu vytvářejí proto, aby regulovaly. Regulace musí probíhat konkrétně, proto je třeba ukázat normy, které jsou součástí konkrétních dokumentů. Jeví se potřebné zaměřit se nyní na normy, které se vyskytují v Ústavě České republiky, v trestním zákoníku a také v občanském zákoníku. Toto jsou samozřejmě jen vybrané právní dokumenty. Je potřeba zmínit, že i druhy norem, nebo formulace struktur právních norem, jsou jen vybrané a v rámci těchto dokumentů se jich může nacházet více. Příklady uvedené níže tedy představují jen názornou ukázkou použití právních norem v praxi.

1.3.1 Právní normy v Ústavě České republiky

Výše byly zmíněny části právních norem a také typy právních norem. „Klasickou strukturu právní normy (hypotéza, dispozice, sankce) v ústavě prakticky nelze nalézt. Hypotézy (předpoklad) nejsou zpravidla vyjádřeny nebo je možné je najít v jiných ustanoveních ústavy. Dispozice ústavních norem nejsou dispozicemi typickými, neboť nejsou pravidly chování.“⁶⁷ Avšak i v rámci Ústavy České republiky je možné nalézt normy, které obsahují všechny své struktury. Takovým příkladem jsou následující články:

Článek 54 odst. 2

Prezidenta republiky volí Parlament na společné schůzi obou komor.

Článek 59

- (1) Prezident republiky složí slib do rukou předsedy Poslanecké sněmovny na společné schůzi obou komor.*
- (2) Slib prezidenta republiky zní: "Slibuji věrnost České republice. Slibuji, že budu zachovávat její Ústavu a zákony. Slibuji na svou čest, že svůj úřad budu zastávat v zájmu všeho lidu a podle svého nejlepšího vědomí a svědomí."*

---

⁶⁷ Viz ŠEJNOST, František. *Úvod do právní problematiky podnikání: Právní aspekty podnikání* [online]. Praha, 2006/2007 [cit. 2012-03-11]. Dostupné z: <http://www.unium.cz/materialy/cvut/fel/prednaska-1-m9659-p1.html>. Učební materiál - přednáška. ČVUT.

Článek 60

Odmítne-li prezident republiky složit slib nebo složí-li slib s výhradou, hledí se na něho, jako by nebyl zvolen.

Z hlediska strukturálních částí je článek 54 odst. 2 hypotézou, článek 59 dispozicí a sankcí je článek 60.

V rámci ústavy je nezbytné rozlišit ústavní normy obsahující obecné principy, ústavní normy stanovující práva a povinnosti jejich subjektů a ústavní normy zřizující (konstitutivní).

Příkladem ústavní normy obsahující obecné principy je článek 1 odst. 1 *Česká republika je svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana.*

Práva a povinnosti jsou v ústavních normách vyjádřeny např. v článku 18 odst. 3 *Právo volit má každý občan České republiky, který dosáhl věku 18 let.* nebo v článku 28: *Poslanec i senátor má právo odepřít svědectví o skutečnostech, které se dozvěděl v souvislosti s výkonem svého mandátu, a to i poté, kdy přestal být poslancem nebo senátorem.*

V rámci konstitutivních ústavních norem je rozlišeno to, zda vyjadřují pravomoci (např. článek 62: *Prezident republiky a) jmenuje a odvolává předsedu a další členy vlády a přijímá jejich demisi, odvolává vládu a přijímá její demisi, b) svolává zasedání Poslanecké sněmovny, c) rozpouští Poslaneckou sněmovnu, ...*), působnost (např. článek 80: *(1) Státní zastupitelství zastupuje veřejnou žalobu v trestním řízení; vykonává i další úkoly, stanoví-li tak zákon. (2) Postavení a působnost státního zastupitelství stanoví zákon.*), zřízení instituce (např. článek 79 odst. 1 *Ministerstva a jiné správní úřady lze zřídit a jejich působnost stanovit pouze zákonem.*) nebo její strukturu (např. článek 97⁶⁸ odst. 3 *Postavení, působnost, organizační strukturu a další podrobnosti stanoví zákon.*).

Pokud byly výše rozděleny právní normy, je potřeba se o druzích norem zmínit. Avšak je nezbytné podotknout, že budou zmíněny pouze blanketové normy,

---

⁶⁸ Články 80, 79 a 97 představují taktéž normy blanketové. Jejich charakteristika byla již uvedena výše, ale ještě budou tyto normy uváděny později.

jelikož jejich použití je příkladné právě v Ústavě České republiky. Ale v jiných, dále rozebíraných dokumentech se nevyskytují. Blanketovou normou je například článek 20: *Další podmínky výkonu volebního práva, organizaci voleb a rozsah soudního přezkumu stanoví zákon*. Ale je třeba zdůraznit, že blanketových norem je v tomto dokumentu více.

1.3.2 Vyjádření strukturálních částí právní normy v trestním zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb.)

Ačkoliv to v rámci dělení norem nebylo zmíněno, existuje taktéž možnost dělit normy podle vyjádření jednotlivých částí právních norem.

Části právní normy tvořící její strukturu mohou být vyjádřené kumulativně, a to za pomoci spojek, například:

- jakož i

§96 odst. 1 *Ochranné opatření nelze uložit, není-li přiměřené povaze a závažnosti pachatelem spáchaného činu a nebezpečí, které od pachatele v budoucnu hrozí pro zájmy chráněné trestním zákonem, jakož i osobě pachatele a jeho poměrům.*

- a

§7 odst. 1 *Zásada ochrany a zásada univerzality. Podle zákona České republiky se posuzuje trestnost mučení a jiného nelidského a krutého zacházení (§ 149), ...*

- i

§35 písm. a) *za trestné činy uvedené v hlavě třinácté zvláštní části tohoto zákona, s výjimkou trestných činů založení, podpory a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka (§ 403), projevu sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka (§ 404), popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia (§ 405), a to i pokud byly v minulosti spáchány činy, které by nyní měly znaky těchto trestných činů,*

Další možností je vyjádřit struktury právní normy alternativním charakterem formulace. K tomu se využívají spojky:

- nebo

§2 odst. 4 *Čin je spáchán v době, kdy pachatel nebo účastník konal nebo v případě opomenutí byl povinen konat. Není rozhodující, kdy následek nastane nebo kdy měl nastat.*

- anebo

§28 odst. 2 *Nejde o krajní nouzi, jestliže bylo možno toto nebezpečí za daných okolností odvrátit jinak anebo způsobený následek je zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil, anebo byl ten, komu nebezpečí hrozilo, povinen je snášet.*

Také je možné vyjadřovat struktury norem taxativním výčtem, tedy výčtem úplným jako tomu je v případě § 52 odst. 1, který představuje výčet druhů trestů:

Za spáchané trestné činy může soud uložit tresty

- a) odnětí svobody,*
- b) domácí vězení,*
- c) obecně prospěšné práce,*
- d) propadnutí majetku,*
- e) peněžitý trest,*
- f) propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty,*
- g) zákaz činnosti,*
- h) zákaz pobytu,*
- i) zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,*
- j) ztrátu čestných titulů nebo vyznamenání,*
- k) ztrátu vojenské hodnosti,*
- l) vyhoštění.*

Výčtem je taktéž demonstrativní výčet, který používá pojmu zejména⁶⁹ a jiné okolnosti⁷⁰.

---

⁶⁹ §20 odst. 1 *Jednání, které záleží v úmyslném vytváření podmínek pro spáchání zvláště závažného zločinu (§ 14 odst. 3), zejména v jeho organizování, opatrování nebo přizpůsobování prostředků nebo nástrojů k jeho spáchání, ve spolčení, sročení, v návodu nebo pomoci k takovému zločinu, je přípravou jen tehdy, jestliže to trestní zákon u příslušného trestného činu výslovně stanoví a pokud nedošlo k pokusu ani dokonání zvláště závažného zločinu.*

V tomto právním předpisu jsou přítomné například opravňující normy. Jednou z nich je ta v §42 písm. p) *byl již pro trestný čin odsouzen; soud je oprávněn podle povahy předchozího odsouzení nepokládat tuto okolnost za přitěžující,...* Naproti tomu jsou zde aplikovány taktéž normy zavazující. Zavazující normy jsou přítomny ve formě

- příkazu, nebo

§ 43 odst. 2 *Soud uloží souhrnný trest podle zásad uvedených v odstavci 1, když odsuzuje pachatele za trestný čin, který spáchal dříve, než byl soudem prvního stupně vyhlášen odsuzující rozsudek za jiný jeho trestný čin. Spolu s uložením souhrnného trestu soud zruší výrok o trestu uloženém pachateli rozsudkem dřívějším, jakož i všechna další rozhodnutí na tento výrok obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo tímto zrušením, pozbyla podkladu. Souhrnný trest nesmí být mírnější než trest uložený rozsudkem dřívějším. V rámci souhrnného trestu musí soud vyslovit trest ztráty čestných titulů nebo vyznamenání, trest ztráty vojenské hodnosti, trest propadnutí majetku nebo trest propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, jestliže takový trest byl vysloven již rozsudkem dřívějším.*

- zákazu.

§ 37 odst. 2 *Pachateli nelze uložit kruté a nepřiměřené trestní sankce. Výkonem trestní sankce nesmí být ponižena lidská důstojnost.*

1.3.3 Vyjádření strukturálních částí právní normy v občanském zákoníku (zákon č. 40/1964 Sb.)

I v občanském zákoníku se nacházejí struktury právních norem, které mají kumulativní charakter formulace. Pro tuto formulaci jsou použity spojky:

- a, a spojka

---

⁷⁰ §22 odst. 2 *Pachatelem trestného činu je i ten, kdo k provedení činu užil jiné osoby, která není trestně odpovědná pro nedostatek věku, nepříčetnost, omyl, anebo proto, že jednala v nutné obraně, krajní nouzi či za jiné okolnosti vylučující protiprávnost, anebo sama nejednala nebo nejednala zaviněně. Pachatelem trestného činu je i ten, kdo k provedení činu užil takové osoby, která nejednala ve zvláštním úmyslu či z pohnutky předpokládané zákonem; v těchto případech není vyloučena trestní odpovědnost takové osoby za jiný trestný čin, který tímto jednáním spáchala.*

§20 odst. 2 *Za právnickou osobu mohou činit právní úkony i jiní její pracovníci nebo členové, pokud je to stanoveno ve vnitřních předpisech právnické osoby nebo je to vzhledem k jejich pracovnímu zařazení obvyklé. Překročí-li tyto osoby své oprávnění, vznikají práva a povinnosti právnické osobě jen pokud se právní úkon týká předmětu činnosti právnické osoby a jen tehdy, jde-li o překročení, o kterém druhý účastník nemohl vědět.*

- i.

§853 *Občanskoprávní vztahy, pokud nejsou zvláště upraveny ani tímto, ani jiným zákonem, se řídí ustanoveními tohoto zákona, která upravují vztahy obsahem i účelem jim nejbližší.*

V tomto dokumentu se objevují i právní normy s alternativním charakterem formulace vyjádřeným spojkami

- nebo, či

§4 *Proti tomu, kdo právo ohrozí nebo poruší, lze se domáhat ochrany u orgánu, který je k tomu povolán. Není-li v zákoně stanoveno něco jiného, je tímto orgánem soud.*

- anebo.

§155 odst. 3 *Zástavním právem může být zajištěna i pohledávka, která má v budoucnu vzniknout, anebo pohledávka, jejíž vznik je závislý na splnění podmínky.*

Taxativní výčet je zde zastoupen §711a odst. 1⁷¹. Demonstrativní výčet je přítomen pomocí výrazů zejména (např. §11⁷²) a například (např. §53 odst. 1⁷³).

---

⁷¹ *Pronajímatel může vypovědět nájem pouze s přivolením soudu v těchto případech:*
a) *potřebuje-li pronajímatel byt pro sebe, manžela, pro své děti, vnuky, zeteř nebo snachu, své rodiče nebo sourozence;*

b) *je-li potřebné z důvodu veřejného zájmu s bytem nebo s domem naložit tak, že byt nelze užívat nebo vyžaduje-li byt nebo dům opravy, při jejichž provádění nelze byt nebo dům delší dobu užívat;*
c) *jde-li o byt, který souvisí stavebně s prostory určenými k provozování obchodu nebo jiné podnikatelské činnosti a nájemce nebo vlastník těchto nebytových prostorů chce tento byt užívat.*

⁷² *Fyzická osoba má právo na ochranu své osobnosti, zejména života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, svého jména a projevů osobní povahy.*

⁷³ *Pro uzavření smlouvy mohou být použity prostředky komunikace na dálku, které umožňují uzavřít smlouvu bez současné fyzické přítomnosti smluvních stran. Prostředky komunikace na dálku se rozumí zejména neadresovaný tisk, adresovaný tisk, typový dopis, reklama v tisku s objednávkovým*

Jako v trestním zákoníku, i zde jsou přítomné opravňující normy, např.

§11 *Fyzická osoba má právo na ochranu své osobnosti, zejména života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, svého jména a projevů osobní povahy.*

Zavazující normy jsou vyjádřeny příkazem⁷⁴ či zákazem⁷⁵.

Na rozdíl od trestního zákoníku, se v občanském zákoníku vyskytuje aplikace dispozitivních norem a norem kogentních. Právě s normami dispozitivními se nejvíce pracuje v občanském a obchodním zákonu.

Dispozitivní normy

§24 *Zástupce musí jednat osobně; dalšího zástupce si může ustanovit, jen jestliže je to právním předpisem stanoveno nebo účastníky dohodnuto. I z právních úkonů dalšího zástupce vznikají práva a povinnosti přímo zastoupenému.*

§147 *Manželé mohou smlouvou uzavřenou formou notářského zápisu upravit správu společného jmění odchylně. Stejně mohou upravit správu svého budoucího společného jmění muž a žena, kteří chtějí uzavřít manželství. Ustanovení § 143a odst. 4 platí zde obdobně.*

Kogentní normy

§151 *Jestliže za trvání manželství společné jmění zaniklo, může být obnoveno jen rozhodnutím soudu vydaným na návrh jednoho z manželů.*

Jako zajímavý příklad se jeví §145⁷⁶, který v odst. 1 obsahuje normu kogentní a v odst. 2 dispozitivní normu.

---

tiskopisem, katalog, telefon s (lidskou) obsluhou, telefon bez (lidské) obsluhy (automatický volací přístroj, audiotext), rozhlas, videotelefon (telefon s obrazovkou), videotext (mikropočítač a televizní obrazovka), elektronická pošta, faxový přístroj, televize (televizní nákup, teleshopping), veřejná komunikační síť, například internet.

⁷⁴ §31 odst. 1 *Při právním úkonu je možné dát se zastoupit fyzickou nebo právnickou osobou. Zmocnitel udělí za tímto účelem plnou moc zmocněnci, v níž musí být uveden rozsah zmocněncova oprávnění.*

⁷⁵ §51 *Účastníci mohou uzavřít i takovou smlouvu, která není zvláště upravena; smlouva však nesmí odporovat obsahu nebo účelu tohoto zákona.*

⁷⁶ § 145 (1) *Majetek, který tvoří společné jmění manželů, užívají a udržují oba manželé společně. (2) Obvyklou správu majetku náležejícího do společného jmění manželů může vykonávat každý z manželů. V ostatních záležitostech je třeba souhlasu obou manželů; jinak je právní úkon neplatný.*

2 KLASIFIKACE NORMATIVNÍCH NÁSTROJŮ VE ŠKOLSTVÍ

Klasifikace normativních nástrojů ve školství je možná jen tehdy, pokud jsou rozlišeny prameny práva, které přiblíží, jaké normativní nástroje je možné ve školství použít.

2.1 Prameny práva

Při práci s prameny práva je třeba se nejprve věnovat rozlišení pramenů práva subjektivního a objektivního.

2.1.1 Prameny subjektivního a objektivního práva

Subjektivní právo je zaměřeno na regulaci chování konkrétních osob. Proto i prameny subjektivního práva představují konkrétní opatření ve formě právních skutečností. Viktor Knapp v *Teorii práva* rozlišuje právní skutečnosti autonomní, např. smlouvy či právní úkony, a právní skutečnosti nezávislé na lidské vůli, např. úřední rozhodnutí. Avšak právní literatura a tedy i právní jazyk hovoří o pramenech práva, ale pramenech práva objektivního. Jsou to prameny práva ve smyslu formálním. Normy ve formě státem určené nebo uznávané tedy představují charakteristický znak práva. Pramen práva je pojem vztažný. Tím, že je vztažný, se myslí, že „se vztahuje zejména k určitému subjektu, k určité skutkové podstatě a k určité formě“⁷⁷.

2.1.2 Prameny práva psaného, nepsaného a obyčejového

Jestliže byly zmíněny prameny práva ve formálním smyslu, pak je též potřeba zmínit dělení pramenů práva. Velmi často je v literatuře uváděno dělení na prameny práva psaného, nepsaného a práva obyčejového. V publikaci *Tvorba práva a její současné problémy* je pod právo psané zařazena tvorba právních předpisů, mluvíme tedy o zákonném právu. Zákonné právo vzniká procesem zákonodárství čili legislativním procesem. Legislativní proces vytváří právní řád, který obsahuje

---

⁷⁷ Viz KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1995, s. 130. Právnické učebnice (C.H. Beck). ISBN 80-7179-028-1.

množinu právních norem.⁷⁸ Do práva nepsaného je zařazeno právo soudcovské a v rámci něho vznikají soudní precedenty.

2.1.3 Prameny ve formálním, materiálním a gnozeologickém smyslu

Prameny práva jsou dělené taktéž podle toho, zda představují vnější formu právních norem, v takovém případě hovoříme o pramenech ve formálním smyslu, nebo zda jsou prameny zdrojem obsahu norem; toto hledisko představuje materiální smysl pramenů práva. V neposlední řadě se jedná o gnozeologický smysl, kde prameny práva představují zdroj poznání práva.

Formální smysl vyjadřuje formu pramenů, které obsahují konkrétní právní normy. Zajímá nás tedy forma, jak byla právní norma vyjádřena. Pokud je norma vyjádřena předepsanou formou, pak toto pravidlo získává charakter práva. „Pouze takové pravidlo chování, které má státem uznanou formu pramene práva, je právní normou.“⁷⁹ Můžeme tedy konstatovat, že proto, aby byla norma obecně závazná, pak musí odpovídat předepsanou formální stránkou.

Vrátíme-li se k pramenům práva v materiálním smyslu, pak je třeba podotknout, že „v zásadě se materiálními prameny práva rozumí společenskohistorický kontext, ve kterém právo vzniká, jsou to především určité zájmy, které se do obsahu práva promítají“⁸⁰.

V gnozeologickém smyslu představují prameny práva takřka veškeré informace o právu, zejména také informace o působení práva na společnost. „Zdrojem poznání určitého právního systému nemají být jen zákony a precedenty, resp. mezinárodní smlouvy, ale i rozhodnutí orgánů veřejné moci individuální povahy, tj. individuální právní akty, zejména judikatura, dále smlouvy, právní literatura, dokumentace legislativního procesu apod.“⁸¹

---

⁷⁸ Je třeba rozlišovat mezi pojmy zákonodárství (legislativa), tvorba práva a normotvorba. Normotvorba představuje proces tvorby norem. Tvorba práva představuje tvorbu jak práva psaného, tak i nepsaného. Zákonodárství či legislativa je tvorba zákonů, tedy je to tvorba psaného práva.

⁷⁹ Viz GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2000, s. 74. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-864-7301-5.

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ Tamtéž.

2.1.4 Prameny práva dle formálního hlediska

Formální smysl prezentuje čtyři základní prameny práva. „Ve formálním smyslu se rozlišují čtyři základní prameny práva: *právní předpis, soudní precedens, normativní právní smlouva a právní obyčej*.“⁸²

Právní předpisy představují výsledek legislativního procesu. Pokud hovoříme o právních předpisech, „jedná se o takové rozhodnutí orgánu veřejné moci, které obsahuje právní normy jako předem daná pravidla chování“⁸³. Z toho vyplývá, že v případě této tvorby předpis se jedná o apriorní způsob tvorby práva. Později budeme hovořit o soudcovském právu, které je založeno na aposteriorním způsobu. „Právní předpis je, [...], hmotným médiem, jímž je komunikována nehmotná právní norma svým recipientům.“⁸⁴ Můžeme tedy právní předpisy zařadit do pramenů psaného práva. Je třeba podotknout, že právní předpisy vznikají zákonodárnou činností státu, vznikají v písemné formě a také ve spisovném úředním jazyku. „Právní předpis je, [...], svou povahou normativním právním aktem, tj. formálním písemným aktem, který komunikuje svým adresátům příkazy, zákazy a dovolení.“⁸⁵ Právní předpisy jsou tedy dokumentem oficiální a taktéž formální povahy, který vyhláší právní normu. Formální povaha představuje fakt, že právní předpisy jsou normativní akty v právem stanovené formě.

„V České republice se, stejně jako ve všech zemích psaného práva, tvorba právních norem uskutečňuje ve formě právních předpisů jakožto specifického druhu normativních právních aktů.“⁸⁶ Právní předpis se tedy odlišuje od ostatních normativních aktů tím, že vyjadřuje právní normy, které jsou obecně závazné. Je třeba zdůraznit, že interní normativní akty nejsou prameny práva. Ačkoliv mají normativní charakter, jsou závazné díky právním předpisům, ale pouze pro účastníky konkrétních vztahů. Neplatí tedy obecně a pro všechny.

---

⁸² Viz GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2000, s. 75. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-864-7301-5.

⁸³ Viz HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství C.H.Beck, 2001, s. 643. ISBN 80-717-9360-4.

⁸⁴ Viz KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1995, s. 131. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 80-7179-028-1.

⁸⁵ Viz KNAPP, Viktor. *Tvorba práva a její současné problémy*. 1. vyd. Praha: Linde Praha, 1998, s. 21. ISBN 80-720-1140-5.

⁸⁶ Tamtéž, s. 20.

Pravidla se stávají obecně závaznými. Ve výše uvedené větě se taktéž hovoří o formálním publikování právního předpisu. Zde se hovoří o formálních znacích, které musí každý právní předpis splnit, tj. že je vydávající orgán pravomocný pro vydání předpisů, zároveň musí být předpis vytvořen zákonem uznávaným postupem a v neposlední řadě je řádně podle práva publikován. Právní předpis nesmí být jednorázový. Jestliže je právní předpis vytvořen, pak následuje jeho aplikace, která zahrnuje interpretaci právního předpisu. Pro správnou aplikaci a zejména interpretaci je nezbytné, aby byly normy v právních předpisech jasné, jednoznačné a úplně vyjádřené. „Mezi písemným (slovním) vyjádřením právní normy v právním předpisu a jejím skutečným obsahem může být jak plný soulad, tak i jistý nesoulad, který se odstraňuje interpretací a posléze novelizací právní normy.“⁸⁷

Právní předpisy obsahují právní normy. „Nemůže existovat právní předpis ‚prázdný‘, tj. takový, který by neobsahoval žádnou právní normu.“⁸⁸ Jeden právní předpis může obsahovat více právních norem, ale také jednu nebo jen její část, např. pouze sankci. Může se taktéž stát, že je jedna právní norma vyjádřena ve více právních předpisech. A to v předpisech stejné či odlišné hierarchie. „Kromě právních norem může právní předpis obsahovat a často i obsahuje jiné, nenormativní části, které toliko něco deklarují či manifestují nebo k něčemu vybízejí, aniž mají povahu právní normy.“⁸⁹ Bohužel však tyto části právní předpisy znepřehledňují. Právní předpisy se tak stávají nejasnými či dokonce pochybnými. Výše byla zmíněna hierarchie právních předpisů. Právní předpisy jsou uspořádány podle své právní síly, resp. síly normativních orgánů, které je vydávají. Tím jsou myšleny orgány veřejné moci. Na vrcholu této hierarchie jsou zákony a mezi zákony jsou nejvýše zákony ústavní. Pro ústavní zákony platí, že jsou přehledné, všem dostupné, ale jsou méně pružné, tzn., že je obtížné je změnit či zrušit. Celou hierarchii zobrazuje následující tabulka.

---

⁸⁷ Viz KNAPP, Viktor. *Tvorba práva a její současné problémy*. 1. vyd. Praha: Linde Praha, 1998, s. 28. ISBN 80-720-1140-5.

⁸⁸ Tamtéž, s. 26.

⁸⁹ Viz KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1995, s. 132. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 80-7179-028-1.

Tabulka č. 1: Členění normativních právních aktů NPA⁹⁰

	vydává	druh NPA	odvozenost	právní síla
zákonodárná moc	Parlament	ústavní zákony zákony	prvotní prvotní	1. 2.
	Senát	zákonná opatření	prvotní	2.
výkonná moc	vláda	nařízení	odvozený	3.
	ústřední orgány státní správy	vyhlášky	odvozený	4.
orgány samosprávy	zastupitelstvo	obecně závazné vyhlášky	prvotní	nesmí být v rozporu se zákony
orgány samosprávy v přenesené působnosti	krajský úřad obecní úřad	obecně závazná nařízení	odvozený	5.

Některé právní předpisy získávají podobu kodexů. „Kodexy (zákoníky) upravují uceleně právní problematiku určitého právního odvětví nebo alespoň jeho převážné části.“⁹¹ Právní předpisy jsou zdrojem pramenů práva v kontinentálním⁹², angloamerickém⁹³ a islámském právu⁹⁴.

⁹⁰ Tabulka je reprodukována podle MALÝ, Ivan. *Teorie práva*: Díl I. Brno: Masarykova univerzita, 1995, s. 24. Tabulka je posledním řádkem autorsky modifikována.

⁹¹ Viz GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2000, s. 76. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-864-7301-5.

⁹² „Kontinentální typ právní kultury, jeden ze dvou hlavních typů právní kultury (vedle typu angloamerického). [...] Geograficky je rozšířen nejen v kontinentální Evropě, ale v modifikované podobě i ve většině států světa – v Asii, Africe, Latinské Americe... [...] Základním pramenem práva v kontinentálním typu právní kultury je zákon, typické je kodifikační úsilí o shrnutí právní materie do velkých celků, kodexů.“ Více viz HENDRYCH, Dušan. *Právníkový slovník*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství C.H.Beck, 2001, s. 279. ISBN 80-717-9360-4.

⁹³ „Angloamerický typ právní kultury je jeden ze dvou hlavních typů právní kultury. Geograficky je rozšířen ve Velké Británii, USA, Kanadě, Austrálii a na Novém Zélandu, v modifikované podobě i v dalších státech. [...] Vyznačuje se v současnosti mnohostí pramenů práva, když vedle tzv. psaného práva (statute law), tvořeného zákony a jinými právními předpisy, se široce uplatňují soudní precedenty (case law, judge made law). Ve Velké Británii jsou pramenem práva rovněž právní obyčeje a právní literatura.“ Více viz HENDRYCH, Dušan. *Právníkový slovník*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství C.H.Beck, 2001, s. 15. ISBN 80-717-9360-4.

⁹⁴ „Islámský typ právní kultury. Právní systém, pro nějž je typické úzké sepětí s islámským náboženstvím a prolínání právních pravidel s pravidly náboženskými a etickými. Islámské boží právo – šaría – není totožné s právem islámských zemí, zpravidla tvoří jen jeho část, platící v různé míře vedle kodifikovaného práva převzatého z dřívějšího práva koloniálních mocností, v rámci kontinentálního typu právní kultury (zejména Francie), anebo z Velké Británie importovaného práva soudcovského.“ Více viz HENDRYCH, Dušan. *Právníkový slovník*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství C.H.Beck, 2001, s. 236 - 237. ISBN 80-717-9360-4.

Dalšími prameny práva jsou soudní precedenty. „Soudní precedens je druh judikátu, tj. soudního rozhodnutí, které je prvním řešením daného případu, dosud právem neupraveného, závazným pro obdobné případy v budoucnosti.“⁹⁵ Jak je z této definice zřejmé, soudní rozhodnutí jsou vytvářena soudy, proto jsou také velmi často nazývána právem soudcovským, ale je lepší konstatovat, že soudními precedenty je psané právo aktivně vytvářeno. V kontinentálním typu právní kultury je psané právo dotvářeno judikáty⁹⁶. Pokud je zmíněno soudcovské právo, pak „precedenční soudní rozhodnutí je v tomto právním systému obecnou právní normou“⁹⁷. Soudní precedenty musí splňovat dva základní znaky. Prvním znakem je originalnost či také původnost. Z výše uvedené definice chápeme, že se jedná o „první rozhodnutí v dané věci“⁹⁸. Druhým znakem je formální obecná závaznost. Rozhodnutí je tedy závazné pro druhově shodné případy. Precedens je chápán jako individuální právní akt, jelikož je to „rozhodnutí, které řeší konkrétní případ“⁹⁹, ale má normativní účinky. Kontinentální typ právní kultury považuje judikáty za subsidiární pramen práva. Jsou to tedy podpůrné prameny práva. Angloamerický typ právní kultury a mezinárodní právo soudní precedens uznává jako pramen práva.

Jak již bylo výše zmíněno, pramenem práva jsou taktéž normativní právní smlouvy. „Normativní právní smlouva je druhem smlouvy obsahující právní normy jako obecně závazná pravidla chování.“¹⁰⁰ Normativní právní smlouvy jsou hojně využívány v rámci mezinárodního práva. Jsou zde nejvýznamnějším pramenem práva. Z mezinárodního práva jsou normativní právní smlouvy přebírány do vnitrostátního práva. „Avšak i v právu vnitrostátním může smlouva obsahovat normy (v takovém případě jde o vzájemný souhlasný projev vůle více subjektů obsahující práva a povinnosti obecné a nikoli konkrétní, resp. individuální

---

⁹⁵ Viz GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2000, s. 77. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-864-7301-5.

⁹⁶ „Judikát. Rozhodnutí soudu, které je v právní moci.“ Viz HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství C.H.Beck, 2001, s. 252. ISBN 80-717-9360-4.

⁹⁷ Viz KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1995, s. 133. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 80-7179-028-1.

⁹⁸ Viz GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2000, s. 77. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-864-7301-5.

⁹⁹ Tamtéž.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 79.

povahy).¹⁰¹ Normativní právní smlouvy jsou blízké právním předpisům, ale právní předpisy vznikají autoritativním rozhodnutím a normativní právní smlouvy vznikají na základě dohody, tedy konsensuálním způsobem.

V neposlední řadě je třeba věnovat pozornost právním obyčejům. „Obyčejové (zvykové) právo je právním systémem, který není vytvářen uvědomělou legislativní činností (zejména státní), nýbrž se ve společnosti vytváří spontánně zachováním určitých tradičních obyčejů, které jsou považovány za závazné.“¹⁰² Právní obyčeje představují nejstarší pramen existující v právu. I obyčejové právo musí splňovat některá kritéria. Především jde o právní závaznost obyčeje, obyčej musí mít dlouhodobou působnost, obyčeje jsou obecné, jsou závazné z vlastní právní síly a v neposlední řadě zde hraje roli „vynutitelnost dodržování obyčeje státní mocí, zejména soudy“¹⁰³. Jako systém nepsaného práva, nemůže být obyčejové právo formální právní normou. „Někdy se připouští i působení obyčejového práva jako práva subsidiárního, které je aplikováno tehdy (existuje-li samozřejmě), nelze-li danou věc rozhodnout podle normy práva psaného.“¹⁰⁴

Jako jiné prameny označuje Gerloch v *Teorii práva* odbornou literaturu, rozum, spravedlnost, právní principy a argumentace zákonodárce nebo soudního orgánu, ale to nejsou formální prameny práva.¹⁰⁵

2.2 Normativní nástroje ve školství

Z výše uvedené analýzy je možné konstatovat, že pro školství bude potřeba použít zejména psané a formální prameny práva, protože v rámci kontinentálního evropského typu právní kultury jsou hlavním pramenem práva právní předpisy. Dá se tedy usoudit, že budou klasifikovány právní předpisy aplikované ve školství.

¹⁰¹ Viz KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1995, s. 132. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 80-7179-028-1.

¹⁰² Viz KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1995, s. 134. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 80-7179-028-1. Srv. „Pravidla obyčejového práva vznikají spontánně na základě dlouhodobé tradice a obecné akceptace veřejností a státem, netvoří se cílevědomě.“ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2000, s. 80. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-864-7301-5.

¹⁰³ Viz KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1995, s. 135. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 80-7179-028-1.

¹⁰⁴ Tamtéž.

¹⁰⁵ Srv. KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1995, s. 137. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 80-7179-028-1. a HENDRYCH, Dušan. *Právnícký slovník*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství C.H.Beck, 2001, s. 643. ISBN 80-717-9360-4.

Při klasifikaci normativních nástrojů ve školství se je třeba zaměřit na orgány, které v rámci školství vykonávají státní správu. Je možné jmenovat ředitele škol a školských zařízení, dále pak obecní úřady obcí s rozšířenou působností, krajské úřady, Českou školní inspekci, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky a v neposlední řadě i jiné ústřední orgány např. Ministerstvo vnitra České republiky či Ministerstvo obrany České republiky. V rámci školství disponují některé orgány samosprávnými kompetencemi. Školský zákon uvádí, že samosprávu ve školství vykonávají obce, kraje a školské rady. I v rámci vysokého školství existují samosprávné instituce. Výše bylo zmíněno Ministerstvo vnitra České republiky a Ministerstvo obrany České republiky a v této souvislosti je potřeba hovořit o zřizovateli škol. „Zřizovateli škol může být stát, obec, státem uznávaná církev, soukromá právnická nebo fyzická osoba.“¹⁰⁶ „Pouze státní školy mají vedle MŠMT jako správní orgány i své zřizovatele – Ministerstvo obrany a vnitra.“¹⁰⁷ Státní správou v oblasti vysokého školství je pověřeno Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Všechny zmíněné orgány mají pravomoci regulovat školství.

V následujících odstavcích nebudou zmíněny předpisy krajů a obcí, proto je třeba se zmínit o kompetencích krajů a obcí. „Krajský úřad zpracovává dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v kraji, a to v souladu s dlouhodobým záměrem České republiky.“¹⁰⁸ Zároveň je na kraji, aby podával zprávu o tom, v jakém stavu je a jak se rozvíjí vzdělávací soustava v daném kraji. Na úrovni obcí hrají důležitou roli obce s rozšířenou působností, které se zabývají oblastí financování. Obce a kraje mají ovšem i zřizovatelskou moc, která bude dále ozřejměna.

Je třeba ovšem podotknout, že i zde platí hierarchické vazby mezi předpisy (viz obrázek č. 1).

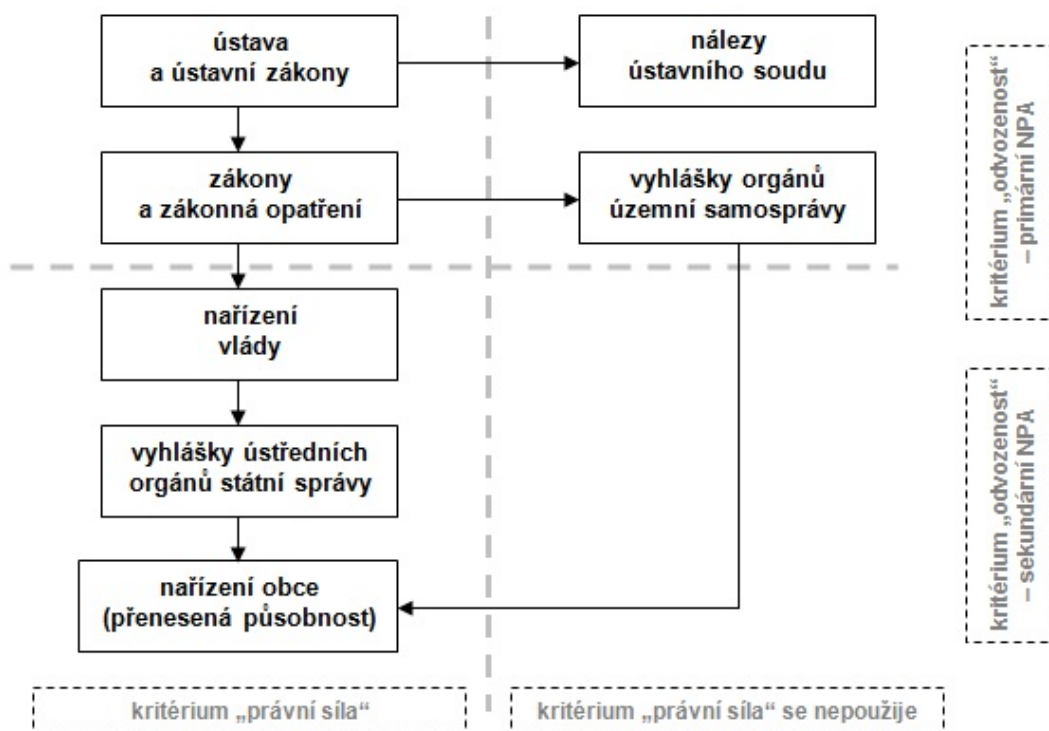
---

¹⁰⁶ Viz FRIEDL, Arnošt. *Školské zákony: komentář*. 2., přepracované vyd. Praha: Eurounion, 1998, s. 16. ISBN 80-858-5867-3.

¹⁰⁷ Viz *Struktury systémů vzdělávání a odborné přípravy v Evropě* [online]. 2009/10. Česká republika, 2009-2010 [cit. 2012-03-18]. s. 8. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/system-vzdelavani-v-cr>.

¹⁰⁸ Viz *Struktury systémů vzdělávání a odborné přípravy v Evropě* [online]. 2009/10. Česká republika, 2009-2010 [cit. 2012-03-18]. s. 9. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/system-vzdelavani-v-cr>.

Obrázek č. 1: Hierarchické vazby s důrazem na normativní právní akty¹⁰⁹

Kromě uvedené hierarchie je možné se setkat i s právními výklady Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. „V právních výkladech jsou zveřejněna stanoviska MŠMT k nejčastějším otázkám ke školskému zákonu a souvisejícím zákonům a prováděcím právním předpisům v oblasti předškolního, základního, středního a vyššího odborného vzdělávání, zájmového a jazykového vzdělávání a školských služeb.“¹¹⁰ Je možné taktéž postřehnout vnitřní předpisy schválené MŠMT. To jsou například disciplinární řady v rámci škol atd. Dalšími dokumenty jsou směrnice Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, které jsou většinou vydávány pro krajské úřady a pro obce s rozšířenou působností. Veškerá aktivita MŠMT a oznámení pro veřejnost je předkládána ve věstnících Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky.

¹⁰⁹ Viz SÁDOVSKÝ, Stanislav. *Podnikání v regulovaném odvětví*. Ročníková práce k modulu „Obchodní právo v kontextu práva EU“. Brno: B.I.B.S. 2007.

¹¹⁰ Viz Právní výklady MŠMT. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 2006 [cit. 2012-03-18]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/pravni-vyklad-msmt>.

Z hlediska regulace je potřeba zaměřit pozornost na formu regulace, která ovlivňuje danou úroveň školské soustavy.

Mateřské školy jsou samostatné právní subjekty, které představují preprimární vzdělávání. Preprimární vzdělávání je upraveno školským zákonem¹¹¹, vyhláškou č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání a také některými dalšími vyhláškami. Zákon č. 564/1990 Sb. o státní správě a samosprávě určuje v § 14 obce jako zřizovatele mateřských škol.

Základní školství má jako svůj hlavní pramen práva školský zákon. Avšak primární vzdělávání je upraveno taktéž vyhláškou č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění školní docházky. I zde se vychází z již výše zmiňovaného § 14 zákona č. 564/1990 Sb., kde jsou obce určeny za zřizovatele základních škol.¹¹² V neposlední řadě hraje důležitou roli každoročně vydávaný dokument Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, který upravuje organizaci školního roku v základních školách, středních školách, základních uměleckých školách a konzervatořích.¹¹³

V rámci sekundárního vzdělávání na střední školy působí zejména školský zákon, dále pak vyhláška č. 13/2005 Sb., o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři, vyhláška č. 671/2004 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o organizaci přijímacího řízení ke vzdělávání ve střední škole, vyhláška č. 177/2009 Sb., o bližších podmínkách ukončování vzdělávání ve středních školách maturitní zkouškou a v neposlední řadě i výše zmiňovaná vyhláška č. 16/2005 Sb., o organizaci školního roku. Zřizováním a rušením středních škol je zákonem č. 564/1990 Sb. pověřen kraj.¹¹⁴

---

¹¹¹ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání.

¹¹² §14 (2) „Obec zřizuje jako příspěvkové organizace nebo se souhlasem krajského úřadu zrušuje předškolní zařízení, základní školu a školská zařízení jim sloužící, základní uměleckou školu, střediska pro volný čas dětí a mládeže, školní družinu, školní klub a školní knihovnu.“ viz Zákon o státní správě a samosprávě ve školství. *Právní předpisy* [online]. 2.3.2012 [cit. 2012-04-01]. Dostupné z: http://www.pravnipredpisy.cz/predpisy/ZAKONY/1990/564990/Sb_564990_-----_.php.

¹¹³ Obecně je však vycházeno z vyhlášky č. 16/2005 Sb., o organizaci školního roku.

¹¹⁴ §16 „Kraj v samostatné působnosti zřizuje jako příspěvkové organizace a se souhlasem ministerstva zrušuje a) střední školy, odborná učiliště, vyšší odborné školy a školská zařízení jim sloužící,“ viz Zákon o státní správě a samosprávě ve školství. *Právní předpisy* [online]. 2.3.2012 [cit. 2012-04-01]. Dostupné z:

http://www.pravnipredpisy.cz/predpisy/ZAKONY/1990/564990/Sb_564990_-----_.php.

Ačkoliv vyšší odborné vzdělávání i vysokoškolské vzdělávání náleží do terciárního vzdělávání, je nutné poznamenat, že každá z těchto oblastí je regulována odlišnými předpisy. Vyšší odborné vzdělávání je upraveno školským zákonem a také vyhláškou č. 10/2005 Sb., o vyšším odborném vzdělávání. Dále pak zákon č. 564/1990 Sb., kde jsou jako zřizovatelé těchto škol určeny kraje. Vysokoškolské vzdělávání je upraveno zákonem o vysokých školách¹¹⁵, ale zejména vnitřními předpisy škol.

Ovšem je třeba nezapomenout ani na další vzdělávání, ve kterém se pracuje jak se školským zákonem, se zákonem o vysokých školách, tak se zákonem č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů¹¹⁶. Avšak zde je možné nalézt i předpisy, „které souvisejí s výkonem práce: zákoník práce, zákon o zaměstnanosti a návazné vyhlášky, např. vyhláška¹¹⁷ MŠMT o akreditaci zařízení k provádění rekvalifikací“¹¹⁸. Neméně podstatnou roli hrají i další zákony, například ty, které upravují kvalifikační požadavky na nedělnická povolání, nebo zákon o pedagogických pracovnících. Na tuto část školství se taktéž vztahují zákony stanovující státní odborný dozor, ale také zákon o živnostenském podnikání.

Je možné konstatovat, že byly shrnuty nejdůležitější prameny práva pro školství, avšak je potřeba, že ani v tomto souhrnu nejsou zahrnuty všechny prameny. Je třeba tedy uvést ještě např. zákon č. 306/1999 Sb. o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, zákon č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních.

Z hlediska klasifikace právních norem patří Listina základních práv a svobod mezi ústavní právní předpisy.

---

¹¹⁵ Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů.

¹¹⁶ Zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání.

¹¹⁷ Vyhláška č. 524/2004 Sb., o akreditaci zařízení k provádění rekvalifikace uchazečů o zaměstnání a zájemců o zaměstnání.

¹¹⁸ Viz *Struktury systémů vzdělávání a odborné přípravy v Evropě* [online]. 2009/10. Česká republika, 2009-2010 [cit. 2012-03-18]. s. 49. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/system-vzdelavani-v-cr>.

Zákonnými předpisy jsou zákon č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství, zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, zákon č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, ve znění zákona č. 562/2004 Sb., zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a zákon č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých dalších zákonů (zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání).

Mezi podzákoné předpisy patří vyhláška č. 524/2004 Sb., o akreditaci zařízení k provádění rekvalifikace uchazečů o zaměstnání a zájemců o zaměstnání, vyhláška č. 671/2004 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o organizaci přijímacího řízení ke vzdělávání ve středních školách, vyhláška č. 10/2005 Sb., o vyšším odborném vzdělávání, vyhláška č. 13/2005 Sb., o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři, vyhláška č. 16/2005 Sb., o organizaci školního roku, vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání a vyhláška č. 177/2009 Sb., o bližších podmínkách ukončování vzdělávání ve středních školách maturitní zkouškou.

Listina základních práv a svobod a výše uvedené zákony jsou označeny jako původní, primární nebo také prvotní či originální právní předpisy. Vyhlášky jsou prováděcími předpisy k zákonům a jsou označovány jako předpisy derivativní, delegované, odvozené a sekundární.

Z hlediska samosprávy jsou rozlišeny vyhlášky a nařízení územních samosprávných celků a v rámci vysokého školství jsou to opatření a nařízení rektorů a děkanů. Interními normativními instrukcemi jsou například školní řád, klasifikační řád, řád přijímacího řízení, směrnice, rozhodnutí a taktéž statuty vysokých škol, univerzit a fakult.

3 NORMATIVNÍ REGULACE ŠKOLSTVÍ

3.1 Ústava a zákony regulující školství

Jeví se vhodné, v souvislosti s normativní regulací, nejprve se zaměřit na právní normy, které jsou nejvýše postavené v rámci hierarchie právních norem. Jedná se tedy o ústavní úroveň. Ústavní pořádek České republiky tvoří Ústava České republiky, Listina základních práv a svobod atd. Téma školství se vyskytuje pouze ve druhém zmiňovaném dokumentu. Z Listiny základních práv a svobod je třeba se zaměřit na tento článek:

Čl. 33

(1) Každý má právo na vzdělání. Školní docházka je povinná po dobu, kterou stanoví zákon.

(2) Občané mají právo na bezplatné vzdělání v základních a středních školách, podle schopností občana a možností společnosti též na vysokých školách.

(3) Zřizovat jiné školy než státní a vyučovat na nich lze jen za podmínek stanovených zákonem; na takových školách se může vzdělání poskytovat za úplatu.

(4) Zákon stanoví, za jakých podmínek mají občané při studiu právo na pomoc státu.

Listina základních práv a svobod je základním právním předpisem, pramenem ústavního práva, který určuje rámec a který je poté rozšiřován a doplňován dalšími právními předpisy. Povinnost školní docházky je upřesněna zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání ve znění pozdějších změn a úprav. Právo na bezplatné vzdělání je v současné době velmi diskutované téma. Je třeba však zdůraznit, že hovoříme o bezplatném vzdělání v rámci vysokého školství. Ale i varianta placeného studia vychází z Listiny základních práv a svobod, protože je zde zmíněno, že se musí vycházet z možností společnosti. Dalo by se polemizovat o tom, zda společnost v rámci České republiky potřebuje placené vysoké školství, pokud se o této možnosti uvažuje. I skutečnost, že smějí v rámci školství fungovat i soukromé školy, vychází z Listiny základních práv a svobod. Tento fakt je upraven jak výše

zmiňovaným zákonem č. 56/2004 Sb., tj. školským zákonem, tak zákonem č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, tj. zákonem o vysokých školách.

3.1.1 Zákon č. 561/2004 Sb., tj. školský zákon

„Tento zákon upravuje předškolní, základní, střední, vyšší odborné a některé jiné vzdělávání ve školách a školských zařízeních, stanoví podmínky, za nichž se vzdělávání a výchova (dále jen "vzdělávání") uskutečňuje, vymezuje práva a povinnosti fyzických a právnických osob při vzdělávání a stanoví působnost orgánů vykonávajících státní správu a samosprávu ve školství.“¹¹⁹

Z hlediska cílů je vzdělávání zaměřeno na rozvoj člověka, který získá všeobecné vzdělávání. To může být doplněno i vzděláváním odborným. Pro rozvoj člověka je nezbytné umět žít v demokratickém právním státu, znát lidská práva, pochopit rovnost mezi muži a ženami, ale taktéž se naučit respektovat odlišnosti mezi lidmi, včetně jejich kultur. Takto zformovaný člověk by v neposlední řadě neměl zapomenout na životní prostředí a přírodu. Měl by se umět chovat v souladu s životním prostředím.

K těmto cílům má být člověk doveden vzděláváním a výchovou. Pro první úroveň vzdělávání je určen školský zákon. Zákon zahrnuje prezentaci školské soustavy, vzdělávacích programů, možností vzdělávání, např. cizinců, národnostních menšin, ale i vzdělávání v cizině. V zákoně byla potřeba upravit všechna odvětví školství, včetně nezbytné dokumentace, vlivu státu a některých institucí, vzhledem k financování školské soustavy, ale taktéž je zde uvedena role České školní inspekce.

Jak bylo zmíněno výše, důležitou roli hrají v současné době vzdělávací programy. Hovoří se tedy o školské reformě. Základem této reformy bylo schválení školského zákona v roce 2004. Avšak tomuto zákonu předcházelo usnesení Vlády ČR č. 277 ze dne 7. dubna 1999, ve kterém je pověřen ministr školství, mládeže a tělovýchovy zpracováním *Koncepce vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy*

---

¹¹⁹ Viz Česká republika. Úplné znění zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Sbírka zákonů*. 2008, s. 2. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/uplne-zneni-zakona-c-561-2004-sb>.

v České republice. Toto usnesení vycházelo z programového prohlášení, které v červenci 1998 stanovilo cíle pro politiku vzdělávání. „Přijaté cíle se staly východiskem ‚Koncepce vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v České republice‘ zveřejněné Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy České republiky dne 13. května 1999.“¹²⁰ Konečná verze *Národního programu rozvoje vzdělávání v České republice (tzv. Bílá kniha)* byla přijata 7. února 2001. Od tohoto dne bylo uloženo Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchova ČR, aby program realizovalo. Z toho vyplývá, že Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR mělo realizovat školskou reformu. „Formální rámec školské reformy je dán přechodem od jednotných osnov pro všechny školy k vytváření rámcových vzdělávacích programů (RVP) podle nichž si školy tvoří své vlastní jedinečné školní vzdělávací programy (ŠVP). Tvorba a schvalování RVP stejně jako zavádění vlastních ŠVP probíhá postupně.“¹²¹ Jako jeden z prvních vznikl RVP pro mateřské školy (schválen byl 1. března 2005) a byl následován RVP pro základní školy (schválen byl 31. srpna 2005). První ročníky mateřských i základních škol byly vyučovány podle ŠVP shodně od 1. září 2007. Jako jeden z posledních byl schválen RVP pro základní umělecké školy na počátku května 2010. ŠVP budou realizovány od září 2012.¹²² Strukturu systému kurikulárních dokumentů představuje následující obrázek:

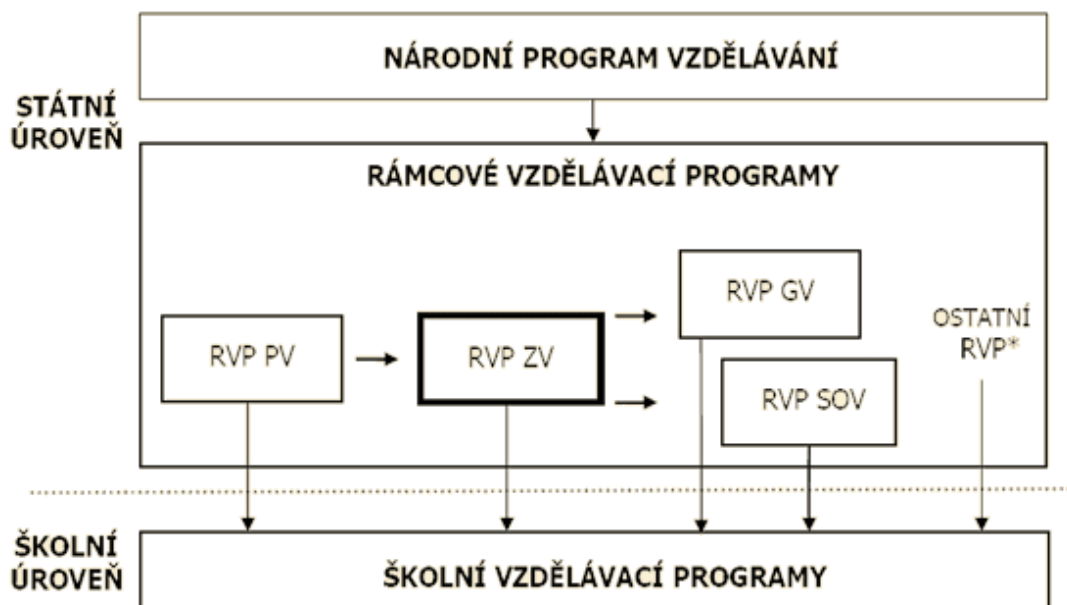
---

¹²⁰ Viz *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha* [online]. 1. vyd. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2001, s. 7. [cit. 2012-03-25]. ISBN 80-211-0372-8. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/bila-kniha-narodni-program-rozvoje-vzdelavani-v-ceske-republice-formuje-vladni-strategii-v-oblasti-vzdelavani-strategie-odrazi-celospolecenske-zajmy-a-dava-konkretni-podnety-k-praci-skol>.

¹²¹ Viz Harmonogram. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 2006 [cit. 2012-03-25]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolskareforma/harmonogram>.

¹²² Více tamtéž. – Průběh reformy – vydávání RVP a přechod na výuku podle vlastních ŠVP.

Obrázek č. 2: Systém kurikulárních dokumentů

123

„Legenda:

RVP PV – Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

RVP ZV - Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání a příloha Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením

RVP GV – Rámcový vzdělávací program pro gymnaziální vzdělávání

RVP SOV – Rámcové vzdělávací programy pro střední odborné vzdělávání

ostatní RVP – rámcové vzdělávací programy, které kromě výše uvedených vymezuje školský zákon – Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání, Rámcový vzdělávací program pro jazykové vzdělávání, případně další.“¹²⁴

3.1.2 Zákon č. 111/1998 Sb., tj. zákon o vysokých školách

„Vysoké školy jako nejvyšší článek vzdělávací soustavy jsou vrcholnými centry vzdělanosti, nezávislého poznání a tvůrčí činnosti a mají klíčovou úlohu ve vědeckém, kulturním, sociálním a ekonomickém rozvoji společnosti tím, že:

¹²³ Použito z Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. *Scio* [online]. 2008-2011 [cit. 2012-06-15]. Dostupné z: <http://www.scio.cz/skoly/rvp/odstavec.asp?odstavecID=1060>.

¹²⁴ Viz *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání: s přílohou upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením* [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2005, s. 9. [cit. 2012-03-25]. ISBN 80-870-0002-1. Dostupné z: <http://www.vuppraha.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/zakladni-vzdelavani>.

a) uchovávají a rozhojňují dosažené poznání a podle svého typu a zaměření pěstují činnost vědeckou, výzkumnou, vývojovou a inovační, uměleckou nebo další tvůrčí činnost,

b) umožňují v souladu s demokratickými principy přístup k vysokoškolskému vzdělání, získání odpovídající profesní kvalifikace a přípravu pro výzkumnou práci a další náročné odborné činnosti,

c) poskytují další formy vzdělávání a umožňují získávat, rozšiřovat, prohlubovat nebo obnovovat znalosti z různých oblastí poznání a kultury a podílejí se tak na celoživotním vzdělávání,

d) hrají aktivní roli ve veřejné diskusi o společenských a etických otázkách, při pěstování kulturní rozmanitosti a vzájemného porozumění, při utváření občanské společnosti a přípravě mladých lidí pro život v ní,

e) přispívají k rozvoji na národní a regionální úrovni a spolupracují s různými stupni státní správy a samosprávy, s podnikovou a kulturní sférou,

f) rozvíjejí mezinárodní a zvláště evropskou spolupráci jako podstatný rozměr svých činností, podporují společné projekty s obdobnými institucemi v zahraničí, vzájemné uznávání studia a diplomů, výměnu akademických pracovníků a studentů.¹²⁵

V zákoně jsou souhrnně prezentovány nejen informace, ale taktéž práva a povinnosti. Zákon upravuje veřejné i soukromé vysoké školy. Tento právní předpis zahrnuje veškeré subjekty vysokého školství, instituce podílející se na dalším vzdělávání, včetně jejich funkcí. Z hlediska studenta jsou uvedena práva a povinnosti, průběh studia na vysoké škole, včetně poplatků spojených se studiem a sankcí za porušení povinností. Zákon upravuje i fakt, že každá vysoká škola musí pro své fungování získat nejen akademické pracovníky, ale i akreditaci, která je vydávána Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy České republiky na základě stanoviska Akreditační komise. V závěru tohoto zákona je pojednáváno o státní správě a o fakultních nemocnicích. Taktéž je upravena existence vojenských

---

¹²⁵ Viz Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách. In: *Sbírka zákonů*. 1998, s. 1-2. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/uplne-zneni-zakona-c-111-1998-sb-o-vysokych-skolach-text-se-zpracovanymi-novelami>.

a policejních vysokých škol. Nesmíme však opomenout přílohy zákona, které předkládají seznam vysokých škol v České republice, vojenských vysokých škol a policejní vysoké školy v České republice.

Jak je možné si všimnout, zákon o vysokých školách prošel od roku 1998 značným vývojem. Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách)¹²⁶ byl během 14 let již 21x novelizován. Nejvíce změn, shodně 4, proběhlo v letech 2004 a 2006. Poslední novelizace proběhly v roce 2011.

Ačkoliv byl zákon vícekrát novelizován, i tak stále panuje potřeba jej upravovat. Tato potřeba je shrnuta v koncepci reformy vysokých škol. Základním dokumentem pro reformu vysokých škol se stal dokument z roku 2006 s názvem *Country Note Czech Republic*, který tvoří část projektu probíhajícího mezi lety 2004 a 2008 – *OECD Reviews of Tertiary Education*¹²⁷. „Tento projekt byl iniciován proto, aby členskými zeměmi OECD pomohl identifikovat vlastní problémy a najít optimální model, ke kterému by měly směřovat. Autoři studie konstatují, že (české) vysoké školství se vyznačuje vysokou mírou institucionální autonomie a akademické samosprávy a (téměř) plným financováním vysokého školství z veřejných prostředků. Klíčovým politickým přístupem v této obnově byl návrat k humboldtovskému modelu vysokoškolského vzdělání a výzkumu a vztahu státu a vysokého školství.“¹²⁸ Tento dokument byl v rámci České republiky použit jako odrazový můstek pro již zmíněnou reformu terciárního vzdělávání. Tato zpráva byla podnětem pro zpracování *Bílé knihy terciárního vzdělávání*. Vláda České republiky pověřila Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR ke zpracování tohoto dokumentu. Konečná verze *Bílé knihy terciárního vzdělávání* byla vládou projednána 26. ledna 2009. V tento den je usnesením vlády České republiky uloženo „ministru školství, mládeže a tělovýchovy zpracovat a vládě do 30. dubna

---

¹²⁶ ve znění zákona č. 210/2000 Sb., č. 147/2001 Sb., č. 362/2003 Sb., č. 96/2004 Sb., č. 121/2004 Sb., č. 473/2004 Sb., č. 562/2004 Sb., č. 342/2005 Sb., č. 552/2005 Sb., č. 161/2006 Sb., č. 165/2006 Sb., č. 310/2006 Sb., č. 624/2006 Sb., č. 261/2007 Sb., č. 189/2008 Sb., č. 110/2009 Sb., č. 419/2009 Sb., č. 159/2010 Sb., č. 365/2011 Sb. a č. 420/2011 Sb.

¹²⁷ Dostupný z :
http://www.oecd.org/document/13/0,3746,en_2649_39263238_35585357_1_1_1_1,00.html.

¹²⁸ Viz MATĚJŮ, Petr. *Bílá kniha terciárního vzdělávání* [online]. 1. vyd. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2009, s. 16. [cit. 2012-03-25]. ISBN 978-80-254-4519-8 (BROŽ.). Dostupné z: <http://www.msmt.cz/reforma-terciarniho-vzdelavani/bila-kniha>.

předložit návrh věcného záměru zákona o terciárním vzdělávání¹²⁹. Taktéž měl ministr školství, mládeže a tělovýchovy předložit do 31. prosince 2009 návrh věcného záměru zákona, který bude upravovat finanční pomoc studentům. Této vládě byla vyslovena nedůvěra poslaneckou sněmovnou a vláda podala demisi. Následující vláda ustanovila Radu pro reformu vysokoškolského vzdělávání. Další vláda však začala opět pracovat na úpravě zákona o vysokých školách a na přípravě zákona o finanční pomoci studentům. Vláda tuto aktivitu avizovala již v programovém prohlášení Vlády České republiky ze dne 4. srpna 2010. V tomto prohlášení se hovoří o zvyšování kvality terciárního vzdělávání, o hrazení nákladů na vzdělávání ze strany studentů, o systému finanční pomoci studentům atd. Ministr školství, mládeže a tělovýchovy předložil v únoru roku 2012 návrh věcného záměru zákona o vysokých školách, avšak nebyl dosud přijat.

Toto jsou jen některé problémy, které jsou aktuální v zákonném uspořádání školství. Jsou to problémy nejvíce diskutované v současnosti. Avšak je třeba upozornit, že je mnoho dalších problémů, které se týkají zákonů upravujících školství.

3.2 Vyhlášky a nařízení

3.2.1 Vyhláška č. 177/2009 Sb., o bližších podmínkách ukončování vzdělávání ve školách maturitní zkouškou

Ačkoliv byl výše rozebrán školský zákon, jeví se jako vhodné se k němu navrátit s ohledem na jeho velmi podstatnou část. I dnes je totiž často zmiňovaná část o ukončování středoškolského vzdělávání. Hovoří se tedy o formě maturitní zkoušky. V současné době probíhá tzv. nová maturita. „Legislativní zázemí nové maturitní zkoušky tvoří školský zákon z roku 2004, který ji kodifikoval a ‚maturitní‘ vyhláška, která blíže specifikuje ustanovení zákona.“¹³⁰ V rámci školského zákona je rozlišena společná a profilová část maturitní zkoušky. V každé části jsou zmíněny předměty, které je nutné povinně absolvovat. Dokument

---

¹²⁹ Viz Usnesení vlády č. 111/2009. 2009. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/reforma-terciarniho-vzdelavani/bila-kniha>.

¹³⁰ Viz Školský zákon a vyhláška. *Oficiální stránky nové maturitní zkoušky* [online]. © 2010 [cit. 2012-04-01]. Dostupné z: <http://www.novamaturita.cz/skolsky-zakon-a-vyhlaska-1404033137.html>.

zahrnuje i výčet orgánů, které zajišťují maturitní zkoušku, o informacích, které jsou veřejně nepřístupné a o povinnosti zachovat mlčenlivost. V neposlední řadě jsou shrnuty další podmínky konání maturitní zkoušky. Avšak bylo řečeno, že maturitní zkoušku upravuje i „maturitní“ vyhláška, tj. vyhláška č. 177/2009 Sb., o bližších podmínkách ukončování vzdělávání ve středních školách maturitní zkouškou. Tato vyhláška předkládá podrobnější úpravou, než jakou obsahuje zákon.

S ohledem na povinné předměty je ještě v tomto roce rozlišována varianta společné části maturitní zkoušky. V roce 2011 byla použita tzv. náběhová fáze, která znamenala, že studenti musí absolvovat dvě povinné zkoušky a mají možnost složit až tři nepovinné zkoušky. Mezi povinnými zkouškami byl český jazyk a literatura a možnost výběru mezi cizím jazykem a matematikou. Zkoušky jsou konány ve dvou úrovních obtížnosti – základní a vyšší. Letos, tj. v roce 2012, měla být uskutečněna varianta společné části maturitní zkoušky, která už nebude upravována, tzv. plný model tří povinných a tří nepovinných předmětů. „Model maturitní zkoušky pro rok 2012 byl změněn novelou školského zákona. Ve zkratce novela říká, že nynější žáci posledních ročníků budou maturovat stejně jako maturanti 2011, tedy ze dvou povinných zkoušek – z českého jazyka a literatury a z cizího jazyka/matematiky dle vlastní volby.“¹³¹ Oproti školnímu roku 2010/2011 se liší pouze to, že pokud student nesplní jednu část zkoušky z českého jazyka a literatury, nemusí opakovat všechny části zkoušky, ale pouze nesplněnou část. Novela školského zákona č. 472/2011 Sb. nabyla účinnost 1. ledna 2012 a vyhláška č. 273/2011 Sb. je účinná již od 30. září 2011. Třetí povinná zkouška má být realizována ve školním roce 2012/2013. Z toho vyplývá, že od následujícího školního roku bude, kromě povinné zkoušky z českého jazyka a literatury, povinná i zkouška z cizího jazyka. Třetí zkouška bude uskutečněna výběrem mezi matematikou, občanským a společenskovedním základem nebo informatikou.

Pokud jde o „maturitní“ vyhlášku, její úvodní část představují obecná ustanovení, ve kterých jsou zmíněny základní pojmy, avšak důležitou součástí představují termíny zkoušek společné a profilové části maturitní zkoušky. Vyhláška rozlišuje jarní zkušební období a podzimní zkušební období. Upravena je taktéž

---

¹³¹ Viz Maturita 2012. *Oficiální stránky nové maturitní zkoušky* [online]. © 2010 [cit. 2012-04-01]. Dostupné z: <http://www.novamaturita.cz/maturita-2012-1404033321.html>.

forma přihlašování k maturitní zkoušce, zejména jaké informace musí student vyplnit v přihlášce. Následující část vyhlášky upravuje společnou část maturitní zkoušky. Na prvním místě je popisována zkouška z českého jazyka a literatury. Jsou zde uvedeny nejen její součásti, ale také délka každé z nich a náležitosti např. pracovních listů či zveřejnění seznamu povinné literatury. Jednou z možných zkoušek je zkouška z cizího jazyka. Vyhláška stanovuje, že je možné skládat zkoušku z anglického, francouzského, německého, španělského nebo ruského jazyka. Součástí vyhlášky je i uvedení časového limitu pro základní a vyšší úroveň v didaktickém testu, s rozlišením poslechové části a části ověřující čtení a jazykové vědomosti a dovednosti. Neméně důležitá je i úprava podmínek pro písemnou práci a v neposlední řadě i ústní zkoušky. U ústní zkoušky je opět zmíněna forma pracovních listů. Vyhláška stejně tak upravuje třetí povinnou zkoušku z předmětu zvoleného z nabídky, ale i nabídku nepovinných předmětů. Součástí vyhlášky je taktéž organizace společné části maturitní zkoušky. Jedna z částí vyhlášky se zaměřuje na profilovou část maturitní zkoušky. V rámci této zkoušky může být odevzdávána maturitní práce, skládána je ústní zkouška a může zde být i písemná zkouška a praktická zkouška. V této části jsou ustanoveny podmínky pro tyto zkoušky. Ve vyhlášce se nacházejí i části upravující podmínky pro konání maturitní zkoušky pro žáky s přiznaným uzpůsobením podmínek a také pro žáky s vyučovacím jazykem národnostní menšiny. Velmi důležitou částí této vyhlášky je hodnocení jednotlivých částí zkoušek. Tato část je následována částí o protokolech maturitní zkoušky a dalších dokumentech, o náhradních a opravných zkouškách a o zkušební maturitní komisi. Jednou z posledních částí je i vymezení orgánů a osob, které zabezpečují maturitní zkoušky a také určení předpokladů pro to být komisařem, hodnotitelem či zadavatelem a s tím související nutnost získání osvědčení a termíny jejich jmenování. V souvislosti s maturitními zkouškami jsou nutná bezpečnostní opatření, která tato vyhláška upravuje. Vyhláška stanovuje odměny pro předsedy maturitních komisí, pro komisaře a pro hodnotitele, ale taktéž určuje podmínky pro vykonání jednotlivé zkoušky.

3.2.2 Nařízení vlády České republiky č. 350/1990 Sb., o akreditační komisi

Je třeba se slovem opět vrátit k zákonu o vysokých školách. V předchozí části bylo uvedeno, při popisu tohoto zákona, že se zde v části osmé hovoří o akreditaci¹³². „Institut ‚akreditace‘ byl na vysoké školy zaveden zákonem č. 172/1990 Sb., o vysokých školách, který stanovil, že vláda si jako svůj poradní orgán zřizuje akreditační komisi. Akreditační komise byla zřízena k 1. září 1990, a to nařízením vlády České republiky č. 350/1990 Sb., o akreditační komisi.“¹³³ Toto nařízení vlády bylo usneseno 22. srpna 1990 a obsahovalo pouze sedm §. První dva § shrnuté pod titulkem Akreditační komise zřizovaly nejen akreditační komisi, ale taktéž určovaly její kompetence, jmenování členů, počet členů a neslučitelnost funkce. Činnost komise byla upravena následujícími dvěma §. Nejprve je určeno, či podnět je určující pro zahájení jednání akreditační komise, dále pak, kdo připravuje podklady pro dané druhy jednání a komu předloží komise svá vyjádření či návrhy. Zároveň zde bylo upraveno to, kdy a jakým způsobem akreditační komise vykazuje svou činnost. Polední tři § představovaly společná a závěrečná ustanovení, která nejen ustanovila Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky jako zřizovatele akreditační komise.

Akreditační komise byla zřízena nejprve zákonem č. 172/1990 Sb., o vysokých školách a poté i zákonem č. 111/1998 Sb., o vysokých školách. Zákon o vysokých školách je taktéž tím, který ruší výše zmíněné nařízení vlády a je to tento zákon sám, který upravuje nejen postavení, ale taktéž pravomoci akreditační komise. V zákoně č. 111/1998 Sb. jsou to § 83 až 85.

---

¹³² Akreditace je definována jako „pověření, zplnomocnění, potvrzení, schválení, uznání potřebné úrovně školy“. viz Akreditace. *ABZ slovník cizích slov* [online]. © 2005-2006 [cit. 2012-04-01]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/akreditace>.

¹³³ Viz VINŠ, Václav. Hodnocení akreditační komisí: Zpracováno v rámci řešení výzkumného projektu "Hodnocení kvality vysokých škol" identifikační kód LS 0316. In: *Akreditační komise České republiky* [online]. Praha, 2004 [cit. 2012-04-01]. Dostupné z: <http://www.akreditacnikomise.cz/cs/hodnoceni-akreditacni-komisi.html>.

3.3 Normativní aktivity samosprávy

V rámci českého školství je zřetelná působnost samosprávy. Samospráva je obecně členěna na územní, zájmovou¹³⁴ a ostatní samosprávu. Výkon územní samosprávy ve školství provádí obce a vyšší územní správní celky – kraje. Do ostatní samosprávy je řazena samospráva akademická.

Již bylo výše zmíněné, že v rámci školství působí samosprávné územní celky. Školství tak regulují kraje a obce s rozšířenou působností. Regulace probíhá formou vyhlášek a nařízení těchto územních samosprávných celků. Avšak v této části bude pozornost zaměřena na normativní aktivitu samosprávy v rámci vysokého školství.

V části věnované zákonu č. 111/1998 Sb., tj. zákonu o vysokých školách byl zmíněn §7, který upravuje orgány veřejné vysoké školy. V tomto § jsou uvedeny orgány samosprávné, kterými jsou akademický senát, rektor, vědecká rada (či rada umělecká či akademická) a v neposlední řadě i disciplinární komise. V rámci akademické samosprávy bude v této části práce analyzována samospráva v rámci Univerzity Karlovy v Praze. Vzhledem k akademickému senátu je významná jeho činnost, která je spojená s tvorbou Studijního a zkušebního řádu Univerzity Karlovy v Praze. Studijní a zkušební řád Univerzity Karlovy v Praze je svou povahou interní normativní instrukcí. Tvorba tohoto vnitřního předpisu je založena školským zákonem, zejména §9 odst. 1 písm. b) a §17 odst. 1 písm. f. Poslední znění nabylo účinnosti dne 1. června 2011. Jedná se o šestou změnu tohoto předpisu. Studijní a zkušební řád Univerzity Karlovy v Praze definuje studium nezbytné pro získání vysokoškolského vzdělání. „Tento řád upravuje pravidla studia na Univerzitě Karlově (dále jen „univerzita“), jakož i řízení v prvním stupni na fakultě a přezkumné řízení ve věci rozhodování o právech a povinnostech studentů.“¹³⁵ Z hlediska studia je třeba, aby řád rozlišoval druhy studijních programů, včetně jejich popisu, ale taktéž formy studia a jejich charakteristiky. Řád taktéž určuje organizaci studia. Organizací je míněna nejen délka akademického roku, která je dvanáct kalendářních měsíců, ale taktéž jeho dělení na semestry. Ve většině tohoto

¹³⁴ Do zájmové a profesní samosprávy patří např. Advokátní komora.

¹³⁵ Viz Studijní a zkušební řád Univerzity Karlovy v Praze. In: *Vnitřní předpisy Univerzity Karlovy v Praze*. 2011, s. 1. Dostupné z: <http://www.cuni.cz/UK-2535.html#4>.

předpisu je úprava studia v bakalářském a v magisterském studijním programu se zaměřením na průběh studia, kreditní systém, podmínky přerušení studia, předměty, kontroly studia a státní zkoušky. Část řádu rovněž upravuje studium v doktorském studijním programu, kde je definován studijní plán, průběh studia, formy kontroly, přerušení studia, disertační práce a státní doktorská zkouška. Se studiem je samozřejmě spojeno i jeho ukončení. Ne vždy je možné řádné ukončení studia, proto je potřeba, aby řád obsahoval i jiné formy ukončení studia, kterými může být např. zanechání studia, nesplnění studijních požadavků atd.

Jedním z orgánů samosprávy v rámci vysoké školy je rektor. „Rektor jedná a rozhoduje ve všech věcech týkajících se univerzity, s výjimkou těch, které zákon o vysokých školách dává do působnosti jiných orgánů univerzity nebo fakult.“¹³⁶ V rámci působnosti rektor vydává různé druhy opatření. Opatření regulují např. správu nemovitého majetku ve vlastnictví Univerzity Karlovy v Praze, porovnávání textů závěrečných prací a jejich ukládání, uskutečňování mezinárodně uznávaných kurzů na Univerzitě Karlově v Praze, přijímací řízení ke studiu. Regulace je tedy zaměřena na různá odvětví činností Univerzity Karlovy v Praze.

Vzhledem k organizaci studia je jednou z významných aktivit rektora stanovení harmonogramu akademického roku. Zákon o vysokých školách uvádí, že akademický rok sestává ze dvanácti kalendářních měsíců a je právě na rektorovi, aby určil počátek akademického roku. Tento fakt je uveden v § 52. Informace o délce akademického roku je uvedena i ve Studijním a zkušebním řádu Univerzity Karlovy v Praze. V článku III je pod pojmem organizace studia taktéž uveden fakt o délce akademického roku a jeho začátku, který má být stanoven rektorem. „Akademický rok se dělí na zimní semestr, letní semestr a prázdniny. Začátky semestrů a prázdnin stanoví rektor.“¹³⁷ Na rektorovi je tedy, aby určil nejen začátky obou semestrů, ale taktéž prázdnin. K provedení odstavců 1 a 2 článku 3 Studijního a zkušebního řádu Univerzity Karlovy v Praze je potřeba, aby rektor vydal opatření. Pro akademický rok 2011/2012 je platné Opatření rektora č. 4/2011, které vešlo v účinnost 13. dubna a jehož název je Harmonogram akademického roku

---

¹³⁶ Více viz Rektor. *Univerzita Karlova v Praze* [online]. 2010 [cit. 2012-06-11]. Dostupné z: <http://www.cuni.cz/UK-126.html>.

¹³⁷ Viz Studijní a zkušební řád. In: *Vnitřní předpisy Univerzity Karlovy v Praze*. 2011, s. 3. Dostupné z: <http://www.cuni.cz/UK-2535.html#4>.

2011/2012. Toto Opatření upravuje zahájení akademického roku a zahájení zimního semestru, tj. 1. 10. 2011. Následně Opatření upravuje vánoční prázdniny ve dnech 23. prosince 2011 až 2. ledna 2012, zahájení letního semestru 20. února 2012, letní prázdniny od 2. července do 2. září. V neposlední řadě je zde určen i konec akademického roku, který je stanoven na 30. září 2012. Zkouškové období se má v zimním semestru uskutečnit v termínu od 16. ledna do 19. února 2012 a v letním semestru od 28. května do 1. července 2012. Toto Opatření ustanovuje taktéž období od 3. do 30. září 2012, pro vykonávání zkoušek a státních závěrečných zkoušek. Rektor taktéž určuje termín rektorského dne, tj. 16. května 2012. Toto jsou data, která jsou přesně stanovena. Avšak v tomto dokumentu jsou i pouze přibližné termíny. Mezi ně patří např. termín pro zápis předmětů a rozvrhu v zimním semestru, které musí obsahovat týden od 19. do 25. září 2011, a pro zápis předmětů a rozvrhu v letním semestru, který musí obsahovat týden od 13. do 19. února 2012. Je třeba ovšem podotknout ještě důležitý fakt, který toto Opatření rozvíjí. Již v odstavci 3 článku III Studijního a zkušebního řádu Univerzity Karlovy v Praze je řečeno, že je v kompetenci děkanů fakult určovat začátek výuky, začátek zkouškového období a podrobnosti vzhledem k dělení semestru. Děkaní tyto termíny konzultují s rektorem. A jak již bylo řečeno výše, rektor termíny upravuje určením období, ve kterém se má např. zápis rozvrhu konat.

Jak již bylo uvedeno, je nezbytné, aby byl harmonogram akademického roku zpracován děkany fakult. Děkaní musí dodržet pevná vymezení dat, např. začátku a konce akademického roku, ale taktéž dodržet buď rozmezí dnů, nebo do harmonogramu musí být zahrnut konkrétní týden určený rektorem. Tabulka č. 2 názorně shrnuje některá data z harmonogramu akademického roku z Opatření rektora č. 4/2011 v porovnání s harmonogramy akademického roku pro pedagogickou fakultu, filozofickou fakultu a fakultu humanitních studií. Tato tabulka zobrazuje regulační činnost nejen rektora, ale taktéž regulaci ze stran děkanů, která je částečně omezena Opatřením rektora č. 4/2011, ale je též zřetelná autonomie vlastních rozhodnutí, jelikož děkan patří do samosprávných orgánů fakulty.

Tabulka č. 2: Harmonogramy akademického roku 2011/2012

	Harmonogram AR <i>Opatření rektora č. 4/2011</i>	Harmonogram AR PedF <i>Opatření děkana č. 12/2011</i>	Harmonogram AR FF <i>Opatření děkana č. 13/2011</i>	Harmonogram AR FHS <i>Opatření děkana č. 5/2011</i>
Zahájení AR	1. 10. 2011	1. 10. 2011	1. 10. 2011	-
Imatrikulace	-	22. – 23. 9. 2011	10. – 12. 10. 2011	5. 10. 2011
Zápis předmětů a rozvrhu v ZS	19. 9. – 25. 9. 2011	15./19.9. – 26.9. 26.9. – 9.10.2011	23.9. – 27.10. 2011 17.10. –27.10.2011	-
Výuka v ZS	-	3. 10.-22. 12. 2011 3.1. – 6.1. 2012	3. 10. – 6. 1. 2012	3. 10. – 6. 1. 2012
Vánoční prázdniny	23. 12. – 2. 1. 2012	23. 12. – 2. 1. 2012	23. 12. – 2. 1. 2012	23. 12. – 2. 1. 2012
Zkouškové období ZS	16. 1. – 19. 2. 2012	16. 1. – 19. 2. 2012	9. 1. – 17. 2. 2012	9. 1. – 17. 2. 2012
Zápis předmětů a rozvrhu v LS	13. 2. – 19. 2. 2012	6. 2. – 20. 2. 2012 20. 2. – 26. 2. 2012	13. 2. – 16. 3. 2012 5. 3. – 16. 3. 2012	-
Výuka v LS	-	20. 2. – 20. 5. 2012	20. 2. – 18. 5. 2012	20. 2. – 18. 5. 2012
Rektorský den	16. 5. 2012	16. 5. 2012	16. 5. 2012	16. 5. 2012
Děkanský den	-	28. 3., 30. 4. a 7. 5. 2012	-	6. 4. 2012
Zkouškové období LS	28. 5. – 1. 7. 2012 3. 9. – 30. 9. 2012	28. 5. – 1. 7. 2012 3. 9. – 30. 9. 2012	21. 5. – 29. 6. 2012 3. 9. – 24. 9. 2012	21. 5. – 14. 9. 2012
Den otevřených dveří	-	30. 11. 2011	7. 1. 2012	18. 1. 2012
Letní prázdniny	2. 7. – 2. 9. 2012	2. 7. – 2. 9. 2012	2. 7. – 2. 9. 2012	-
Konec AR	30. 9. 2012	30. 9. 2012	30. 9. 2012	-

Vysvětlivky: AR – akademický rok, PedF – pedagogická fakulta, FF – filozofická fakulta, FHS – fakulta humanitních studií, ZS – zimní semestr, LS – letní semestr

Tyto harmonogramy jsou zveřejněny pro pedagogickou fakultu jako Opatření děkana č. 12/2011 a Opatření děkana č. 1/2012, pro filozofickou fakultu jako Opatření děkana č. 13/2011 a pro fakultu humanitních studií jako Opatření děkana č. 5/2011. Při porovnávání harmonogramů fakult je zřejmé již při prvním pohledu, že harmonogram fakulty humanitních studií je kratší oproti harmonogramům pedagogické a filozofické fakulty. Je třeba ovšem hledat příčiny podrobněji.

Z hlediska Opatření rektora č. 4/2011 je možné konstatovat, že harmonogramy pro pedagogickou fakultu a filozofickou fakultu jsou detailnější, protože i v nich jsou zopakována závazná data, která jsou platná pro celou Univerzitu Karlovu v Praze, např. datum zahájení a datum konce akademického

roku. Pro studenty je jistě příjemnější naleznou termíny letních prázdnin přímo v dokumentu, který je vydaný danou fakultou. Harmonogram pro fakultu humanitních studií je stručnější nejen vzhledem k termínům určeným rektorem, ale taktéž termínům, které má děkan stanovit. V tomto harmonogramu chybí termíny zápisu předmětů. Je tedy nezbytné, aby tyto termíny byly zveřejněny v jiném dokumentu.¹³⁸ Je nutné se však zaměřit na termíny zkouškového období zimního semestru a letního semestru. V Opatření rektora je uvedeno doporučení, aby bylo zkouškové období stanoveno v zimním semestru na období od 16. ledna do 19. února 2012 a v letním semestru od 28. května do 1. července a eventuálně od 3. do 30. září 2012. V rámci harmonogramu pedagogické fakulty jsou termíny přesně dodrženy. Avšak v rámci harmonogramů filozofické fakulty a fakulty humanitních studií jsou odchylky. Oba harmonogramy určují za začátek zkouškového období v zimním, resp. letním semestru, 9. ledna 2012, resp. 21. května 2012. Obě tato data jsou o týden dříve, než jak je určuje Opatření rektora. Odchylky jsou u těchto harmonogramů i u konce termínů. Termíny jsou o dva dny kratší, ale to především z důvodu, že Opatření rektora zahrnuje do termínů i víkendové dny. Takto jsou kratší například i termíny výuky v letním semestru. Opatření rektora určuje termínem od 3. do 30. září 2012 možnost splnění studijních povinností za letní semestr. Harmonogram pro pedagogickou fakultu obsahuje celé toto období, harmonogram filozofické fakulty termín zkracuje na rozmezí do 3. do 24. září, ale nejkratší období je pro fakultu humanitních studií, která končí již 14. září. Termíny zápisů předmětů nejsou Opatřením rektora konkrétně určeny, pouze jsou zde uvedena data, která mají být zahrnuta v rozmezím stanoveném děkany fakult. Termíny mají v zimním semestru zahrnovat 19. až 25. září 2011 a v letním semestru 13. až 19. února 2012. Harmonogramy pedagogické fakulty a filozofické fakulty toto splňují, avšak s výjimkou zápisu předmětů na filozofické fakultě v zimním semestru, kde je určeno rozmezí mezi 23. září a 27. říjnem 2011. Termín tedy zahrnuje celé rozmezí 19. až 25. září. 2011. Z hlediska děkanů fakult je viditelná samozřejmě určitá autonomie v určení některých termínů, např. termínů imatrikulací, dní otevřených dveří či děkanských dnů. Každá fakulta si termíny

---

¹³⁸ Konkrétní data zápisů kurzů jsou zveřejněna na internetových stránkách Fakulty humanitních studií univerzity Karlovy na adrese <http://fhs.cuni.cz/FHS-594.html>.

určuje individuálně podle časových nebo prostorových možností v případě imatrikulací.

3.4 Interní normativní instrukce

Interní normativní instrukce mohou být vyjádřeny několika způsoby, např. pokynem, příkazem, rozhodnutím, statutem¹³⁹, směrnicí, atd. V rámci školství bude pozornost zaměřena na statuty, směrnice a metodický pokyn.

3.4.1 Statut Univerzity Karlovy v Praze a Statut Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze

V úvodu VII. úplného znění Statutu Univerzity Karlovy v Praze ze dne 6. dubna 2011 je uveden příslib členů akademického senátu vyjádřený formou preambule. Univerzita Karlova v Praze, založená 7. dubna 1348, sídlící na Ovocném trhu 3/5, je veřejnou vysokou školou. „Posláním univerzity je šíření vzdělanosti a ochrana poznaného, pěstování svobodného myšlení, nezávislého vědeckého bádání i svébytné umělecké tvorby a všestranná podpora tvůrčího ducha lidské společnosti.“¹⁴⁰ Jak již bylo řečeno, statut představuje organizační řád. Úplné znění Statutu je tedy dokumentem organizačním. Ačkoliv jsou zde zahrnuta témata, která jsou společná pro Statut i pro Studijní a zkušební řád Univerzity Karlovy v Praze, jako např. články o studijních programech, o rektorovi atd., Statut se nezaměřuje pouze na studium, ale je určen pro celou univerzitu, tedy včetně nakladatelské a vydavatelské činnosti, hospodaření, akademických pracovníků, akademických insignií, obřadů a poct. Statut tedy zahrnuje všechny oblasti činnosti Univerzity Karlovy v Praze, ale předpokládá podrobné rozpracování dalšími interními normativními instrukcemi v podobě řádů, např. výše zmíněný Studijní a zkušební řád Univerzity Karlovy v Praze, Stipendijní řád Univerzity Karlovy v Praze a Disciplinární řád pro studenty Univerzity Karlovy v Praze atd. Statut Univerzity Karlovy v Praze obsahuje 10 příloh, mezi nimiž jsou např. Řád

---

¹³⁹ Statut ve významu „stanovy, předpis, organizační řád“. Viz Statut. *ABZ slovník cizích slov* [online]. [cit. 2012-06-04]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/statut>.

¹⁴⁰ Viz Statut Univerzity Karlovy v Praze. In: *Vnitřní předpisy Univerzity Karlovy v Praze*. 2011, s. 3. Dostupné z: <http://www.cuni.cz/UK-2535.html#0>.

přijímacího řízení, Poplatky spojené se studiem, Znak Univerzity Karlovy v Praze atd.

Statut Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze je taktéž organizačním řádem upravujícím chod pedagogické fakulty. V úvodu je preambule pronesená Akademickým senátem Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Vzhledem k Statutu Univerzity Karlovy v Praze, je Statut Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze zaměřen na fakultu, tudíž v dokumentu nejsou prezentovány pravomoci rektora a prorektorů, ale děkana a proděkanů. Ve Statutu Univerzity Karlovy v Praze jsou zmíněny fakulty, ale ve fakultním Statutu jsou akcentovány katedry jako základní fakultní pracoviště.

3.4.2 Směrnice pro oborovou praxi studentů 1. ročníku NMGr.¹⁴¹ studia

Jedním z nezbytných prvků studia na pedagogické fakultě je absolvování pedagogické práce. Průběh pedagogických praxí určují směrnice. Pro analýzu sdělení je použita Směrnice pro oborovou praxi studentů 1. ročníku NMGr. studia.¹⁴² Ve Směrnici je konkretizován termín souvislé pedagogické praxe na období 4 týdnů. Směrnice nejen upravuje průběh praxí, ale nejprve přípravu oborových praxí a taktéž konečné hodnocení praxí. Pro vhodné plánování praxí je určen výběr škol, doporučen je i termín, ve kterém by se praxe měly začít plánovat je zde i určena povinnost vyplnit formulář Dohoda o provedení práce. Vzhledem k samotné realizaci oborové praxe je určena podmínka, aby „přímé zaměstnání ve škole dosáhlo denně průměrně 6 hodin.“¹⁴³ Realizací praxe je v této Směrnici míněna nejen pedagogická činnost ve formě samostatných vyučovacích výstupů, ale taktéž hospitace, asistentská práce a samostatná práce zahrnující studium dokumentace a záznamů školy. Posledním hlediskem této směrnice je určení hodnocení. Hodnocení, které je vypracováno fakultním učitelem, musí odpovídat hlediskům hodnocení. Pro hodnocení studentů je nezbytné, aby studenti splnili účast na praxi, odučili stanovený počet hodin a zpracovali určené materiály a úkoly.

---

¹⁴¹ NMGr. = navazující magisterské studium.

¹⁴² Tato Směrnice byla platná pro letní semestr akademického roku 2010/2011.

¹⁴³ Viz DUSCHINSKÁ, Karolína. *Směrnice pro oborovou praxi studentů 1. ročníku NMGr. studia*. Praha, 2010, s. 1. Dostupné z: <http://userweb.pedf.cuni.cz/wp/kfjl/2011/03/14/pedagogicka-praxe/>.

Z předchozího odstavce je tedy zřejmá funkce směrnice. Jde o regulaci chování, ale taktéž se jedná o předpis, který stanovuje formu chování i formu výsledků daného chování. Směrnice je tedy dokumentem upravujícím chování lidí dané instituce a v dané situaci.

3.4.3 Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky

Jednou z interních normativních instrukcí je i metodický pokyn.

V roce 2012 byl vydán *Metodický pokyn k provedení § 6 odst. 5 zákona č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, ve znění pozdějších předpisů, za kalendářní rok 2011*. Tento pokyn je vydán směrem k soukromým školám, předškolním a školským zařízením, které mají předložit krajskému úřadu zprávu auditora o vynaložení zisku na vzdělávání a školské služby. Musí být však podotknuto, že se nejedná o všechny soukromé školy, ale o školy, které s krajským úřadem uzavřely smlouvu, která jim zaručuje zisk zvýšené dotace. Zpráva auditora je předkládána proto, aby školy doložily, že je jejich účtování provedeno náležitě a tedy, že byla dotace náležitě využita. Předložení zprávy musí být nejpozději do 10. 8. 2012. Jelikož musí být zpráva vypracována auditorem, metodický pokyn stanoví náležitosti smlouvy, kterou škola uzavře s auditorem. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky v metodickém pokynu stanovuje strukturu a rozsah zprávy, kterou auditor zpracuje. Nejdůležitější částí zprávy je výrok auditora, který vyjadřuje výkaz zisku a ztrát, který je v souladu s metodami účtování. Závěr je tedy výrok bez výhrad. Výrok může být s výhradou, odmítnutí výroku či záporný výrok. Výrok auditora je vyjádření o splnění podmínek kladených na soukromou školu. V případě výroku s výhradou rozhodne krajský úřad o tom, zda škola splnila podmínky použití prostředků státního rozpočtu. Odmítnutí výroku či záporný výrok znamenají neoprávněné použití prostředků ze státního rozpočtu. V metodickém pokynu je stanovena i úhrada nákladů za zprávu auditora z dotace. Pokyn ruší předchozí metodický pokyn z února roku 2011 a účinný je tento pokyn dnem 1. března 2012.

3.5 Aplikace výsledků normativní regulace

Významnou roli z hlediska kontroly plnění regulace v resortu školství vykonává Česká školní inspekce.

Dle §173 odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání: „Česká školní inspekce je správní úřad s celostátní působností, který je organizační složkou státu a účetní jednotkou.“¹⁴⁴ Z hlediska činnosti České školní inspekce rozlišujeme její činnost na hodnotící (evaluační) a kontrolní. „Vykonává-li Česká školní inspekce evaluaci, zjišťuje a hodnotí podmínky, průběh a výsledky vzdělávání. Výstupem této evaluace je inspekční zpráva nebo tematická zpráva. Kontrolní činnost České školní inspekce spočívá ve správním dozoru v oblasti dodržování právních předpisů, které se vztahují k poskytování vzdělávání a školských služeb. Výstupem kontrolní činnosti je protokol.“¹⁴⁵ V předchozích větách byly představeny výsledky činnosti České školní inspekce, kterými jsou inspekční zpráva, protokol, tematická zpráva a v neposlední řadě i výroční zprávy České školní inspekce. Nezbytnými právními předpisy pro činnost České školní inspekce jsou např. zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), vyhláška č. 17/2005 Sb., o podrobnějších podmínkách organizace České školní inspekce a výkonu inspekční činnosti, zákon č. 522/1991 Sb., o státní kontrole, zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů (zákon o finanční kontrole), ve znění pozdějších předpisů atd.

Mezi inspekčními zprávami České školní inspekce je patrná velká různorodost, která je zapříčiněna rozdílnými formami vzdělávání, ale i druhy problémů a nedostatků.

---

¹⁴⁴ Viz Česká republika. Úplné znění zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Sbírka zákonů*. 2008, s. 65. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/uplne-zneni-zakona-c-561-2004-sb>.

¹⁴⁵ Viz Česká školní inspekce. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-04]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cesk%C3%A1_%C5%A1koln%C3%AD_inspekce.

3.5.1 Inspekční zpráva – 1. anglická mateřská škola s.r.o., Olomouc

Prvním příkladem je inspekční zpráva Olomouckého inspektorátu vztahující se k 1. anglické mateřské škole¹⁴⁶.

V rámci popisu školy je zdůrazněna plně obsazená kapacita školy, následně je popsáno personální obsazení, sídlo školy, budova školy, místnosti, školní vzdělávací program včetně důrazu na výuku anglického jazyka. Ve zprávě jsou zhodnoceny ekonomické podmínky, které jsou podporované nejen státním rozpočtem, ale taktéž příjmy mateřské školy.

V rámci hodnocení školy je zohledňováno několik hledisek.

Z hlediska rovnosti příležitostí ke vzdělávání škola, škola prezentuje kritéria pro přijímání, nabízí zájmové aktivity a poskytuje školní poradenství.

Z hlediska vedení školy jsou prezentovány záměry, oceňovány jsou formy výuky, avšak problémem je evaluační systém, který nevyhovuje očekávaným výstupům. Ve vedení školy je paní ředitelka, která plní své povinnosti.

Z hlediska předpokladů pro řádnou činnost školy je důležitá paní ředitelka, která je kvalifikovaná pro výuku anglického jazyka a k výuce je nápomocná i rodilá mluvčí. V rámci školy fungují správně pravidla bezpečnosti, ale i školní preventivní program. Co se týče vybavení, zpráva upozorňuje na chybějící tělovýchovné nářadí a byly i nevhodně uložené lůžkoviny (náprava proběhla ještě během inspekce).

Z hlediska průběhu vzdělávání je ve zprávě konstatován soulad vzdělávání se školním vzdělávacím programem. Zdůrazněna je rozmanitost metod, rozvíjení komunikace, cizojazyčné vzdělávání a motivace ze strany vyučujících.

Z hlediska partnerství je ve zprávě akcentována spolupráce se zákonnými zástupci. Posledním hlediskem je dosahování úrovně klíčových kompetencí. V této instituci je dosahována především kompetence k učení a kompetence komunikační. Inspekce taktéž pozitivně ohodnotila probíhající multikulturní výchovu rámci této školy.

---

¹⁴⁶ Zpráva byla zpracována z inspekce, která se konala od 2. do 3. dubna 2009, a je dostupná z: <http://www.csicr.cz/cz/Dokumenty/Inspekcní-zpravy?d=18015>.

3.5.2 Inspekční zpráva – ZŠ a MŠ Pičín, okres Příbram

Druhým příkladem je Středočeským inspektorátem vydaná inspekční zpráva vztahující se k Základní škole a Mateřské škole Pičín v okrese Příbram¹⁴⁷.

Aktuální stav školy zahrnuje základní školu, mateřskou školu, školní družinu a školní jídelnu. V rámci základní školy jsou dvě třídy. První zahrnuje 1. až 3. ročník a druhá třída zahrnuje 4. a 5. ročník. Během inspekce bylo využito 30% z kapacity školy. Mezi žáky byl jeden žák se speciálními vzdělávacími potřebami.

Základní škola se řídí školním vzdělávacím programem *Tvořivá škola Pičín*. Dvě třídy mateřské školy se řídí pravidly školního vzdělávacího programu *S přírodou jsme kamarádi, aneb od podzimu do léta*. Z hlediska pedagogického sboru je ve zprávě upozorněno na změnu ředitelky a dílčí obměnu pedagogického sboru (vzhledem k předchozí inspekční zprávě). Inspekce taktéž komentovala kvalifikaci pedagogického sboru. Ze tří vyučujících pro základní školu je pouze paní ředitelka kvalifikovaná pro svou profesi a ze tří pedagogických pracovníků je v rámci mateřské školy kvalifikovaný pouze jeden. Inspekce též hodnotila zmodernizovanou budovu, nové pomůcky a hračky, vnitřní výzdobu a využívání informačních a komunikačních technologií. K aktuálnímu stavu školy byl zařazen i projekt Evropské unie peníze školám.

Ve zprávě je i hodnocení hlavních výsledků vzdělávání ve vztahu ke školnímu vzdělávacímu programu. Jako tomu bylo i v předchozí inspekční zprávě, v této zprávě je taktéž zohledněn rovný přístup ke vzdělávání, který je zajištěn např. informacemi o přijímání ke studiu na základní škole (v tomto případě jsou informace šířeny mezi rodiče žáků mateřské školy).

Inspekce se zabývala kontrolou naplnění školního vzdělávacího programu a zdůraznila navýšení časové dotace, které bylo využito na exkurze, výlety a kroužky. Mimoškolní aktivity pro mateřskou školu jsou organizovány ve spolupráci se základní školou. Úkolem ředitelky je vyhledávat děti se speciálními vzdělávacími potřebami. Pro výuku žáků se speciálními vzdělávacími potřebami jsou shledány vyhovující podmínky. Žáci mohou pracovat osobním tempem nebo

---

¹⁴⁷ Zpráva byla zpracována z inspekce, která se konala od 3. do 4. listopadu 2011, a je dostupná z: <http://www.csicr.cz/cz/Dokumenty/Inspekni-zpravy?d=3126>.

v přímé interakci s učitelem. Ve zprávě je hodnocen i přístup k přestupujícím žákům na tuto školu, který je podpořen individuálním přístupem ze stran vyučujících a eventuálně doučováním. V rámci poradenství spolupracuje paní ředitelka s celým pedagogickým sborem. Ve škole je myšleno i na odstraňování bariér vzhledem k znevýhodněným dětem. Preventivní program je doplněn i přístupem k zdravému způsobu života.

Celý školní vzdělávací program odpovídá právním předpisům. Inspektor ocenil různorodé formy výuky, avšak podotkl, že je opomíjená diferenciacie. V rámci učebního procesu je použito vhodné hodnocení, vhodné pomůcky, jsou rozvíjeny gramotnosti. Doporučeno je rozvíjení sebehodnocení žáků. Anglický jazyk je vyučován již od 1. třídy jako kroužek. Výuka v mateřské škole probíhá podle školního vzdělávacího programu ve formě týdenních plánů. I na této úrovni jsou ve zprávě náměty k vylepšení, např. nejsou dodržována pravidla vzájemné komunikace, je třeba zlepšit umění sebehodnocení žáků. I v mateřské škole je zohledněna spolupráce s dospělými. Ze strany vedení školy jsou neustále sledovány výsledky žáků. Kladně byly zhodnoceny úspěchy v logické olympiádě. Ve zprávě je taktéž zahrnuta existence portfolií žáků, která jsou zpracovávána již od mateřské školy, ale pro lepší práci s portfolií chybí u pedagogických pracovníků znalosti diagnostiky a vyhodnocování závěrů.

Z hlediska hodnocení předpokladů školy ke vzdělávání podle požadavků školského zákona, byla inspekcí shledána nutnost dopracovat školní vzdělávací program předškolního vzdělávání i školní vzdělávací program základního vzdělávání. Ředitelka je pro svou funkci kvalifikovaná. Na druhou stranu inspekce podotkla, že v rámci personálního zabezpečení jsou přítomny nedostatky, co se týče odborné kvalifikace. Škola byla kladně ohodnocena ve vztahu k vzdělávacím akcím pro pedagogy, k materiálnímu i finančnímu zabezpečení, ke spolupráci se zřizovatelem. Je třeba ovšem napravit nedostatečné zpracování školního řádu z hlediska pravidel hodnocení žáků.

3.5.3 Inspekční zpráva – 1. Slovanské soukromé gymnázium, Praha 5

Posledním příkladem je Pražským inspektorátem zpracovaná na základě inspekce na 1. Slovanském soukromém gymnáziu¹⁴⁸.

Z hlediska aktuálního stavu školy byly shledány dvě koncepce vzdělávání. A to v rámci dobíhajícího oboru vzdělávání Gymnázium všeobecné a Gymnázium. Podle školního vzdělávacího programu *Poznávejme svět společně* je vyučován, po dobu probíhající inspekce, 1. až 3. ročník. Kapacita školy byla obsazena ze 38%. Oproti předchozí inspekci byla zaznamenána obměna pedagogického sboru, ve kterém v tuto dobu působilo 15 pedagogů, z toho 9 externích. Inspekce upozornila na lepší materiální podmínky díky změně místa působení školy. Gymnázium je multikulturní školou a z celkového počtu studentů bylo 96,3% cizinců.

Při hodnocení hlavních výsledků vzdělávání ve vztahu ke školnímu vzdělávacímu programu byla koncepce školního vzdělávacího programu vyhodnocena jako příprava na další studium. V rámci zaměření školy byly disponibilní hodiny rozděleny mezi humanitní předměty a český jazyk. Inspekce poznamenala nevhodné užití volitelných předmětů, které jsou povinné pro všechny studenty a bez možnosti výběru. V rámci výuky chyběla metodická propracovanost, nebylo odůvodněné hodnocení a chyběl diferencovaný přístup ke studentům. Výuka postrádala hlubší využití didaktických pomůcek. Byly použity pouze jednoduché počítačové prezentace. Kladně bylo ohodnoceno zapojení studentů do projektu.

Vzdělávací nabídka školy je prezentována na internetových stránkách, na dni otevřených dveří a v regionálním tisku. Inspekce uvedla, že výroční zpráva z roku 2010/2011 obsahovala nepravdivé údaje o přijímacím řízení. Škola se zapojila do testování MAG 2010 v přípravě na nové pojetí maturitní zkoušky. V rámci poradenství se škola zaměřuje především na kulturní prostředí studentů, které je odlišné od českého.

Ve zprávě je zahrnuto i hodnocení školy, která by ráda změnila vysokou absenci studentů a jejich pozdní příchody do hodin. Ve škole nebyl v době inspekce žádný student se speciálními vzdělávacími potřebami, pouze byla v jednom případě

---

¹⁴⁸ Zpráva byla zpracována z inspekce, která se konala od 17. do 20. října 2011, a je dostupná z: <http://www.csicr.cz/cz/Dokumenty/Inspekni-zpravy?d=888>.

upravena maturitní zkouška pro studenta se zdravotním znevýhodněním. Školní prostředí bylo vyhodnoceno jako prostředí bezpečné. Dle hodnocení předpokladů školy podle požadavků školského zákony, ředitelka školy splňuje na ní kladené požadavky a stále usiluje o zkvalitnění práce školy. Jisté zkvalitnění bylo spatřeno vzhledem k předchozí inspekci, např. obměnou pedagogického sboru, hospitační činností či nově zřízenými předmětovými komisemi. Inspekce však odhalila mechanismy kontroly, které byly vyhodnocené jako neefektivní. Nalezeny byly taktéž nedostatky ve školním vzdělávacím programu a ve školním řádu. Z hlediska výuky je jako chybné vyhodnoceno vyučování cizích jazyků ve 4. ročníku nedělené třídy čítající 26 studentů. Škola má nedostatečné vybavení, zejména pro přírodovědecké předměty. 66,7 % pedagogického sboru má kvalifikaci pro vykonávání pedagogické praxe. Škola je financována jak ze státního rozpočtu, tak ze školného.

4 ZÁVĚR

Regulace českého školství je zajišťována orgány státní správy a samosprávy. Jestliže v resortu školství působí řada orgánů zajišťujících regulaci, pak je zřejmé, že bude školství regulováno množstvím normativních právních aktů.

V rámci této diplomové práce byly analyzovány normativní právní akty vydané různými orgány, které jsou normotvůrci v resortu školství. Analýzou vybraných normativních právních aktů byla ilustrována regulace školství na různých úrovních státní správy i úrovních samosprávy. Při práci s těmito dokumenty u některých z nich vyvstala možnost je upravit pro lepší regulační účinky. Bohužel však nelze stanovit postup, který by byl vhodný pro úpravu všech druhů normativní regulace ve školství. Na jedné straně je potřeba vydávat regulační akty pravidelně, ale na druhé straně je třeba vydávat regulační akty ve formě předpisů, které budou ustálené.

S ohledem na analyzované zákony č. 561/2004 Sb., tj. školský zákon, a č. 111/1998 Sb., tj. zákon o vysokých školách, je možné říci, že u obou těchto právních předpisů by bylo vhodné realizovat zamýšlené vydání nových zákonů. Školský zákon byl totiž od roku 2004 33x novelizován a zákon o vysokých školách prošel od roku 1998 21 změnami, ale i přes některé rozsáhlé úpravy provedené novelami je stále nezbytné zákony upravit. Pro úspěšnou regulaci je nutné, aby zákony odpovídaly potřebám současného preprimárního, primárního, sekundárního i terciárního stupně školství, ale taktéž, aby odpovídaly sociálním a ekonomickým podmínkám České republiky. Velmi často jsou novely reakcí na aktuální situaci, např. vyhodnocení funkčnosti státních maturitních zkoušek, a to vede k jejich nadužívání. Nejen, že probíhá mnoho novelizací, ale tyto novely většinou nedostávají mnoho časového prostoru. Buď je stav po roce či dvou navrácen k předchozímu, nebo je opět změněn. Zejména u vysokoškolského zákona by bylo vhodné při tvorbě nového předpisu spolupracovat se zástupci vysokých škol, kteří jsou denně konfrontováni s aktuální situací ve vysokých školách.

I v případě maturitní vyhlášky by bylo vhodné nechat změnám čas na působení. Zatím je pouze téměř zvykem po každém ročníku maturitních zkoušek

upravovat jejich podobu a oddalovat zamýšlenou finální verzi průběhu těchto zkoušek. V tomto případě by jistě bylo vhodnější před změnami dát přednost průběhu několika cyklů těchto zkoušek. V současnosti jsou preferovány změny, které se budou odehrávat v Centru pro zjišťování výsledků vzdělávání a také změny v obsahové stránce maturitní zkoušky.

V rámci akademické samosprávy byla analyzována opatření vydaná rektorem a děkany s cílem regulovat akademický rok. Ačkoliv opatření rektora i děkanů jsou s tímto záměrem vydávána pravidelně každý rok, jsou zde jisté nedostatky, které je třeba řešit. Pro lepší přehlednost by bylo vhodné připravit děkanům dokument, do kterého by pouze doplnili konkrétní data. V dokumentu by byla vyplněna data, která jsou závazně určena rektorem. Opatření děkanů by tak získala stejnou formální úpravu, kde by byla zahrnuta všechna potřebná data. Studenti i zaměstnanci by se řídili dokumentem, který by obsahoval všechny náležitosti a nemuseli by hledat data na jiných informačních stránkách jako je tomu dnes u jedné z fakult.

Mezi interními normativními instrukcemi se je třeba vrátit ke směrnici k pedagogické praxi. Ačkoliv její obsah je velmi podrobný a formálně přehledný, námět ke zlepšení by v i v tomto případě byl na místě. Jedná se pouze o formalitu, ale z hlediska studijních povinností je to důležitá formalita. V této práci byla analyzována směrnice pro letní semestr akademického roku 2010/2011. To tedy znamenalo, že pro praxe v zimním i letním semestru akademického roku 2011/2012 nebyla směrnice pro studenty přístupná, ačkoliv byla zřejmě Střediskem pedagogických praxí Univerzity Karlovy v Praze vydána. Je možné, že pouze nebyla zveřejněna příslušnou katedrou, ale bylo by jistě vhodné v příštích semestrech zveřejňovat vždy platné směrnice, jelikož data praxí, ale i doporučení o datu plánování praxí se mění.

Při práci s inspekčními zprávami se jako nejobtížnější jevila struktura zpráv. Při činnosti České školní inspekce by měly být stanoveny struktury zpráv, které by byly inspektory dodržovány. Odchytky v regulaci jsou velmi často spatřovány zejména vzhledem k realizaci školního vzdělávacího programu, který není v souladu se školským zákonem nebo s rámcovým vzdělávacím programem.

Druhým nejčastějším problémem je nedostatečná kvalifikace pedagogických pracovníků, která není v souladu se zákonem o pedagogických pracovnících. Ačkoliv jsou ve zprávách určeny lhůty pro doložení opatření vedoucích k odstranění nedostatků, je zřejmé, že nedostatky nejsou odstraňovány tak důsledně, protože ve zprávách je i zmíněna náprava od předchozí inspekce. Znamená to, že ve školách inspekce už proběhly, ale nadále se zde vyskytují odchylky od regulace. V případě práce České školní inspekce je nejspíše nezbytné uvádět sankce při nedodržení doporučení k nápravě, která jsou uvedena v inspekčních zprávách.

5 SEZNAM POUŽITÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ

5.1 Monografie

- 1) BOGUSZAK, Jiří, Jiří ČAPEK a Aleš GERLOCH. *Teorie práva*. 2., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2004, 347 s. ISBN 80-735-7030-0.
- 2) DERRIDA, Jacques. *Síla zákona: "mystický základ autority"*. Vyd. 1. Praha: Oikoymenh, 2002, 87 s. Oikúmené. ISBN 80-729-8049-1.
- 3) FRIEDL, Arnošt. *Školské zákony: komentář*. 2., přepracované vyd. Praha: Eurounion, 1998, 377 p. ISBN 80-858-5867-3.
- 4) GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2000, 222 s. Právnické učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-864-7301-5.
- 5) GERLOCH, Aleš. *Ústavní systém České republiky: Základy českého ústavního práva*. Praha: Prospektrum, 1994, 240 s. ISBN 80-854-3185-8.
- 6) HARVÁNEK, Jaromír, Pavel HUNGR, Jana DOSTÁLOVÁ, Drahomíra HOUBOVÁ, Martina URBANOVÁ, Miloš VEČEŘA a Karin BRZOBOHATÁ. *Teorie práva*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1998, 341 s. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 195. ISBN 80-210-1791-0.
- 7) HENDRYCH, Dušan. *Právnický slovník*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství C.H.Beck, 2001, 1189 s. ISBN 80-717-9360-4.
- 8) HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 6. vyd. Praha: C.H. Beck, 2006, xxxix, 822 s. Právnické učebnice (C.H. Beck). ISBN 80-717-9442-2.
- 9) HOLLÄNDER, Pavel. *Filosofie práva*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, 303 s. ISBN 80-868-9896-2.
- 10) KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995, xvi, 247 s. Právnické učebnice (C.H. Beck). ISBN 34-064-0177-5.
- 11) KNAPP, Viktor. *Tvorba práva a její současné problémy*. 1. vyd. Praha: Linde Praha, 1998, 462 p. ISBN 80-720-1140-5.
- 12) KRECHT, Jaroslav. *Normativní regulace*. 1. vyd. Praha: Ediční středisko Právnické fakulty Univerzity Karlovy, 1996, 166 s. Prameny a nové proudy právní vědy, č. 20. ISBN 80-858-8910-2.
- 13) MALÝ, Ivan. *Teorie práva: Díl I*. Brno: Masarykova univerzita, 1995, 73 s.

- 14) MEŠKO, Dušan. *Akademická příručka*. České, upr. vyd. Martin: Osveta, 2006, 481 s. ISBN 80-806-3219-7.
- 15) RYCHLÝ, Tomáš. *Právní normy a společenská praxe*. 1. vyd. Praha: Ediční středisko Právnické fakulty UK v Praze, 1998, 113 p. ISBN 80-858-8916-1.
- 16) SÁDOVSKÝ, Stanislav. *Podnikání v regulovaném odvětví*. Ročníková práce k modulu „Obchodní právo v kontextu práva EU“. Brno: B.I.B.S. 2007.
- 17) SÁDOVSKÝ, Stanislav. *Základy práva: učební text pro studenty FTVS UK*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2003, 134 s. ISBN 80-246-0660-7.
- 18) SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. 2., aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2009, 464 s. ISBN 978-80-7357-382-9.
- 19) Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava české republiky.
- 20) Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách.
- 21) Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.
- 22) Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.
- 23) Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).
- 24) Zákon č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství.

5.2 Elektronické zdroje

- 1) Akreditace. *ABZ slovník cizích slov* [online]. © 2005-2006 [cit. 2012-04-01]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/akreditace>
- 2) Autoregulace. *ABZ slovník cizích slov* [online]. © 2005-2006 [cit. 2012-02-21]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/autoregulace>
- 3) Česká republika. Úplné znění zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Sbírka zákonů*. 2008, s. 80. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/uplne-zneni-zakona-c-561-2004-sb>
- 4) Česká školní inspekce [online]. 2012 [cit. 2012-06-16]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/cz/home>
- 5) Česká školní inspekce. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-04]. Dostupné z:

http://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cesk%C3%A1_%C5%A1koln%C3%AD_inspekce

- 6) DUSCHINSKÁ, Karolína. *Směrnice pro oborovou praxi studentů 1. ročníku NMgr. studia*. Praha, 2010, 2 s. Dostupné z: <http://userweb.pedf.cuni.cz/wp/kfjl/2011/03/14/pedagogicka-praxe/>
- 7) *Fakulta humanitních studií Univerzita Karlova v Praze* [online]. 2012 [cit. 2012-06-16]. Dostupné z: <http://fhs.cuni.cz/FHS-1.html>
- 8) *Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze* [online]. 2008 [cit. 2012-06-16]. Dostupné z: <http://www.ff.cuni.cz/>
- 9) Harmonogram. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 2006 [cit. 2012-03-25]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolskareforma/harmonogram>
- 10) Inspekční zprávy. *Česká školní inspekce ČR* [online]. 2012 [cit. 2012-06-19]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/cz/Dokumenty/Inspekcnizpravy>
- 11) MATĚJŮ, Petr. *Bílá kniha terciárního vzdělávání* [online]. 1. vyd. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2009, 74 s. [cit. 2012-03-25]. ISBN 978-80-254-4519-8 (BROŽ.). Dostupné z: <http://www.msmt.cz/reforma-terciarniho-vzdelavani/bila-kniha>
- 12) Maturita 2012. *Oficiální stránky nové maturitní zkoušky* [online]. © 2010 [cit. 2012-04-01]. Dostupné z: <http://www.novamaturita.cz/maturita-2012-1404033321.html>
- 13) Metodický pokyn k provedení § 6 odst. 5 zákona č. 306/1999 Sb. za rok 2011. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky* [online]. 2006-2012 [cit. 2012-06-19]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ekonomika-skolstvi/metodicky-pokyn-k-provedeni-6-odst-5-zakona-c-306-1999-sb-za-3?highlightWords=metodck%C3%BD+pokyn>
- 14) *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky* [online]. 2006-2012 [cit. 2012-06-16]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/>
- 15) *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha* [online]. 1. vyd. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2001, 98 s. [cit. 2012-03-25]. ISBN 80-211-0372-8. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/bila-kniha-narodni-program-rozvoje-vzdelavani-v-ceske-republice-formuje->

vladni-strategii-v-oblasti-vzdelavani-strategie-odrazi-celospolecenske-zajmy-a-dava-konkretni-podnety-k-praci-skol

- 16) Nařízení vlády České republiky o akreditační komisi. *Epravo.cz* [online]. 1999-2012 [cit. 2012-06-19]. Dostupné z: http://www.epravo.cz/?s1=Y&s2=6&s3=1&s4=0&s5=0&s6=0&m=1&typ=pr edpisy&recid_zak=11180
- 17) Novela vyhlášky 177/2009 Sb. *Oficiální stránky nové maturitní zkoušky* [online]. 2011 [cit. 2012-06-19]. Dostupné z: <http://www.novamaturita.cz/novela-vyhlasky-177-2009-sb-1404034823.html>
- 18) *Pedagogická fakulta Univerzita Karlova v Praze* [online]. 2012 [cit. 2012-06-16]. Dostupné z: <http://www.pedf.cuni.cz/?lang=cz>
- 19) *Pracovní návrh věcného záměru zákona o vysokých školách*. Praha, 2011, 39 s. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/pro-novinare/rada-pro-reformu-vysokoskolskeho-vzdelavani-projednala-navrh?highlightWords=Pracovn%C3%AD+n%C3%A1vrh+v%C4%9Bcn%C3%A9ho+z%C3%A1m%C4%9Bru+z%C3%A1kona+vysok%C3%BDch+C5%A1kol%C3%A1ch>
- 20) Pramen práva. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-19]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Pramen_pr%C3%A1va
- 21) Právní předpis. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-19]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Pr%C3%A1vn%C3%AD_p%C5%99edpis
- 22) Právní výklady MŠMT. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 2006 [cit. 2012-03-18]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/pravni-vyklad-msmt>
- 23) Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. *Scio* [online]. 2008-2011 [cit. 2012-06-15]. Dostupné z: <http://www.scio.cz/skoly/rvp/odstavec.asp?odstavecID=1060>
- 24) *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání: s přílohou upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením* [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2005, 126 s. [cit. 2012-03-25]. ISBN 80-870-

- 0002-1. Dostupné z: <http://www.vuppraha.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/zakladni-vzdelavani>
- 25) Rámcový vzdělávací program. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 24.3.2011 [cit. 2012-03-25]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/R%C3%A1mcov%C3%BD_vzd%C4%9BI%C3%A1vac%C3%AD_program
- 26) Regulátor. *ABZ slovník cizích slov* [online]. © 2005-2006 [cit. 2012-02-21]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/regulator>
- 27) Rektor. *Univerzita Karlova v Praze* [online]. 2010 [cit. 2012-06-11]. Dostupné z: <http://www.cuni.cz/UK-126.html>
- 28) Retroaktivita. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-04]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Retroaktivita>
- 29) Statut Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. *Pedagogická fakulta Univerzita Karlova v Praze* [online]. 2008 [cit. 2012-06-19]. Dostupné z: http://www.pedf.cuni.cz/files/file/rady_predpisy/2009_Statut-PedFUK.pdf
- 30) Statut Univerzity Karlovy v Praze. In: *Vnitřní předpisy Univerzity Karlovy v Praze*. 2011, 34 s. Dostupné z: <http://www.cuni.cz/UK-2535.html#0>
- 31) Statut. *ABZ slovník cizích slov* [online]. [cit. 2012-06-04]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/statut>
- 32) *Struktury systémů vzdělávání a odborné přípravy v Evropě* [online]. 2009/10. Česká republika, 2009-2010 [cit. 2012-03-18]. 63 s. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/system-vzdelavani-v-cr>
- 33) Studijní a zkušební řád Univerzity Karlovy v Praze. In: *Vnitřní předpisy Univerzity Karlovy v Praze*. 2011, 21 s. Dostupné z: <http://www.cuni.cz/UK-2535.html#4>
- 34) ŠEJNOST, František. *Úvod do právní problematiky podnikání: Právní aspekty podnikání* [online]. Praha, 2006/2007 [cit. 2012-03-11]. Dostupné z: <http://www.unium.cz/materialy/cvut/fel/prednaska-1-m9659-p1.html>. Učební materiál - přednáška. ČVUT.

- 35) Školský zákon a vyhláška. *Oficiální stránky nové maturitní zkoušky* [online]. © 2010 [cit. 2012-04-01]. Dostupné z: <http://www.novamaturita.cz/skolsky-zakon-a-vyhlaska-1404033137.html>
- 36) Thematic Review of Tertiary Education - Country Reviews. *OECD* [online]. 2007 [cit. 2012-06-16]. Dostupné z: http://www.oecd.org/document/13/0,3746,en_2649_39263238_35585357_1_1_1_1,00.html
- 37) *Univerzita Karlova v Praze* [online]. 2012 [cit. 2012-06-16]. Dostupné z: <http://www.cuni.cz/UK-2.html>
- 38) Usnesení vlády č. 111/2009. 2009. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/reforma-terciarniho-vzdelavani/bila-kniha>
- 39) VINŠ, Václav. Hodnocení akreditační komisí: Zpracováno v rámci řešení výzkumného projektu "Hodnocení kvality vysokých škol" identifikační kód LS 0316. In: *Akreditační komise České republiky* [online]. Praha, 2004 [cit. 2012-04-01]. Dostupné z: <http://www.akreditacnikomise.cz/cs/hodnoceni-akreditacni-komisi.html>
- 40) *Wikipedie* [online]. 2002 [cit. 2012-06-19]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Hlavní_strana
- 41) Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách. In: *Sbírka zákonů*. 1998, 56 s. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/uplne-zneni-zakona-c-111-1998-sb-o-vysokych-skolach-text-se-zpracovanymi-novelami>
- 42) Zákon o státní správě a samosprávě ve školství. *Právní předpisy* [online]. 2.3.2012 [cit. 2012-04-01]. Dostupné z: http://www.pravnipredpisy.cz/predpisy/ZAKONY/1990/564990/Sb_564990_-----_.php